

Uchwała Nr 102/VIII/2020
RADY GMINY ZAGNAŃSK
z dnia 22 grudnia 2020 r.

w sprawie przyjęcia **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zagnańsk na lata 2021- 2027.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r.o samorządzie gminnym (t.j. z 2020r., poz. 713 ze.zm.) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2020r., poz. 1876 ze. zm.) uchwała się co następuje:

§ 1

Przyjmuje się do realizacji Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zagnańsk na lata 2021 – 2028, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Zagnańsk.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązywania od dnia 1 stycznia 2021 roku.

PRZEWODNICZĄCA
RADY GMINY

Urszula Jończyk

UZASADNIENIE

Konieczność opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Strategia pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Dokument określa wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować ich skutki. Strategia stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, i doprowadzić do integracji społecznej. Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

Strategia Rozwiązywania Probleatów Społecznych Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Część wprowadzająca	5
1.1. Podstawa prawna opracowania Strategii.....	6
1.2. Podstawy programowe.....	8
1.2.1. Poziom europejski	8
1.2.2. Poziom krajowy.....	9
1.2.3. Poziom regionalny	10
1.2.4. Poziom lokalny.....	12
1.3. Metodyka opracowania.....	12
1.4. Okres trwania Strategii	13
1.5. Proces opracowania Strategii	14
2. Część diagnostyczno-analityczna.....	14
2.1. Informacje ogólne.....	14
2.2. Demografia	16
2.3. Poziom życia mieszkańców.....	19
2.4. System edukacji	20
2.5. Kultura	22
2.6. Ochrona zdrowia	23
2.7. Lokalny rynek pracy.....	24
2.8. Pomoc społeczna	31
2.8.1. Świadczenia rodzinne i opiekuńcze	35
2.8.2. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego.....	40
2.8.3. Stypendia socjalne	41
2.8.4. Karta Dużej Rodziny	42
2.9. Społeczeństwo obywatelskie.....	42
2.9.1. Organizacje pozarządowe.....	43
2.10. Analiza SWOT.....	44
3. Lokalne problemy społeczne	46
3.1. Analiza metodą Pareto-Lorenza	47
3.2. Bezrobocie	49
3.3. Ubóstwo.....	54
3.4. Niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba	58
3.5. Sytuacja osób starszych	61

3.6.	Problemy opiekuńczo-wychowawcze.....	63
3.7.	Przemoc w rodzinie	66
3.8.	Ochrona macierzyństwa	68
3.9.	Uzależnienia.....	69
3.9.1.	Alkoholizm	69
3.10.	Bezdomność.....	72
3.11.	Bezpieczeństwo publiczne	72
4.	Część programowa	73
4.1.	Podsumowanie diagnozy.....	73
4.2.	Wizja Gminy.....	75
4.3.	Cele strategiczne i operacyjne	76
4.3.1.	Cel strategiczny 1. Poprawa sytuacji bytowej rodzin odpowiedzią na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie	78
4.3.2.	Cel Strategiczny 2. Wspieranie i aktywizacja osób niepełnosprawnych oraz osób starszych	79
4.3.3.	Cel Strategiczny 3. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców	79
4.3.4.	Cel Strategiczny 4. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie	80
4.3.5.	Cel Strategiczny 5. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych	80
4.4.	Kierunki działań	81
4.5.	Źródła finansowania	89
4.6.	Koordynator.....	89
4.7.	Monitoring.....	89
	Spis tabel.....	91
	Spis wykresów	91
	Spis rysunków	92

Wstęp

Obowiązek opracowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych nakłada na gminę art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki, rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować skutki negatywnych kwestii społecznych. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, oraz doprowadzić do ich integracji społecznej. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Zagnańsk służyć będzie jako podstawa określająca kierunki zamierzeń rozwojowych w sektorze pomocy społecznej, na terenie gminy w latach 2021–2028. Głównymi adresatami działań podjętych w ramach realizacji strategii są mieszkańcy Gminy Zagnańsk.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, oświaty, radni oraz mieszkańcy. Dnia 2 lipca 2020 roku Zarządzeniem nr 93/2020 Wójta Gminy Zagnańsk powołano Zespół ds. opracowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028”, w którego skład weszli Kierownik oraz pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zagnańsku, pracownicy Urzędu Gminy w Zagnańsku, Przewodnicząca Komisji Oświaty, Kultury, Sportu, Pomocy Społecznej i Zdrowia Rady Gminy Zagnańsk, Zastępca Przewodniczącej Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zagnańsku, pedagogi szkolni, dzielnicowy Komisariatu Policji I w Kielcach, przedstawiciel stowarzyszenia „Braterskie Serce” oraz pracownik Samorządowego Zespołu Ośrodków Zdrowia w Zagnańsku. Obecność w Zespole ds. opracowania Strategii przedstawicieli różnych środowisk gwarantuje rzetelne oraz zrównoważone podjęcie problematyki społecznej. W prace nad Strategią mieszkańcy byli włączeni po przygotowaniu wstępnego projektu dokumentu poprzez udział w badaniu

ankietowym oraz w trakcie konsultacji nad jego zapisami. Ostateczny kształt dokumentowi nadał Zespół ds. opracowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028, przy aktywnym wsparciu ekspertów Świętokrzyskiego Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej.

Opracowana Strategia ma charakter otwarty, zawiera w sobie założenie ciągłego doskonalenia zawartych w niej zapisów, modyfikacji kierunków działań oraz sposobów realizacji założonych celów. Stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów z zakresu pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych działań zależy zarówno od środków finansowych posiadanych przez gminę jak i efektywności w ich dalszym pozyskiwaniu, dlatego też dobrze opracowana Strategia jest podstawą skutecznego ubiegania się o środki z budżetu państwa oraz fundusze Unii Europejskiej na realizację projektów ze sfery społecznej, dla których stanowi potencjalne uzasadnienie. Jako uzupełnienie środków gminnych należy wskazać aktywną współpracę z partnerami społecznymi, w tym organizacjami pozarządowymi. Organizacje te niejednokrotnie mają szersze możliwości ubiegania się o zewnętrzne środki finansowe, często niedostępne dla jednostek samorządu terytorialnego

Prezentowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych (prawnych, społeczno-gospodarczych, analityczno-programowych) opracowywanego dokumentu.

Część diagnostyczna zawiera informacje ogólne dotyczące gminy Zagnańsk oraz jej specyfikę sytuacji społeczno-gospodarczej wraz z analizą lokalnych problemów społecznych. Część ta została oparta na analizie źródeł zastanych, ankiet wskazujących główne problemy lokalnej społeczności oraz identyfikacji mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT).

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

1. Część wprowadzająca

Dokument mający duży wpływ na kreowanie rzeczywistości społecznej powinien być oparty na wartościach i zasadach polityki społecznej, czyli doktrynach i normach działania, którymi to właśnie powinny się kierować podmioty polityki społecznej przy realizacji postawionych celów. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. Zasada przezorności – bezpieczeństwo socjalne jednostki nie powinno być efektem tylko i wyłącznie świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać także z odpowiedzialności za przyszłość własną oraz rodziny.
2. Zasada pomocniczości – w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
3. Zasada samorządności – wyraża się poprzez organizację życia społecznego w sposób gwarantujący prawo do aktywnego udziału jednostkom i grupom w istniejących instytucjach społecznych oraz do tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
4. Zasada wielosektorowości - polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.
5. Zasada samopomocy – opiera się na istnieniu i rozwoju wzajemnej pomocy ludzi, którzy zmagają się z podobnymi problemami życiowymi, zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
6. Zasada solidarności społecznej – oznacza wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
7. Zasada partycypacji – określa taką organizację życia społecznego, która umożliwia jednostkom realizację swoich ról społecznych, a grupom pozwala zająć równoprawne z innymi grupami miejsce w społeczeństwie.
8. Zasada dobra wspólnego - przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najuboższych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

1.1. Podstawa prawna opracowania Strategii

Przygotowując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028 oparto się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z obowiązującymi przepisami oraz wymogami prawnymi. Najważniejszym aktem prawnym państwa polskiego oraz fundamentem państwa i systemu prawnego jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. To ona określa podstawowe prawa i wolności obywatelskie, a także gwarantuje poszanowanie praw osobistych, politycznych, ekonomicznych oraz socjalnych. Szczególną ochroną obejmuje dobro rodziny. Konstytucja Rzeczypospolitej Polski mówi, że wszyscy obywatele są równi wobec prawa i obowiązków. Mają prawo do równego ich traktowania i nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Oznacza to również, że pomoc społeczna powinna wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiać im życie w warunkach odpowiednich godności człowieka.

Głównym aktem prawnym wyznaczającym kierunek lokalnej pomocy społecznej jest ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. 2020, poz. 1876) jednak na treść i realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich w szczególności:

- ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020r. poz. 713,1378.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020r. poz. 111),

- ustawa z dnia 07 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2020r. poz. 808, 875, 1517.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2020r. poz. 1057),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020r. poz. 821),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019r. poz. 869, 1622, 1649, 2020, z 2020r poz. 284, 374, 568, 695, 1175),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2020r. poz. 685),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2020r. poz. 1398, 1492, 1493, 1578, 1875),
- ustawa z dnia 25 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020r. poz. 218, 956),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2277, z 2020r. poz. 1492).
- ustawa z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2020r. poz. 256, 695, 1298),
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz.U. z 2020r. poz. 1348),
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz.U z 2020r. poz. 1297),
- ustawa z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U z 2019 roku poz. 2407),
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem" (Dz. U. z 2020 roku, poz. 1329),
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2020 roku poz. 1327).

Realizacja Strategii będzie wymagała także odwoływania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia, prawa pracy itp.

Głównym wykonawcą Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Zagnańsk jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zagnańsku, który jest samodzielną

jednostką organizacyjno-budżetową samorządu terytorialnego, podporządkowaną bezpośrednio Wójtowi Gminy Zagnańsk. Ośrodek ten zajmuje się działaniami z zakresu pomocy społecznej oraz realizuje zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej o charakterze obowiązkowym, fakultatywnym, jak również zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej.

1.2. Podstawy programowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028 stanowi integralny i spójny element szerszego procesu zarządzania. Strategia jako dokument ukierunkowujący działania gminy w sferze społecznej, musi wpisywać się w ogólne polityki zawarte w dokumentach wyższego rzędu. Cele i działania zawarte w Strategii służące przeciwdziałaniu problemom mieszkańców, stanowią część wizji rozwoju jednostki. Wizja ta często finansowana jest z zewnętrznych źródeł, dlatego tak istotnym jest komplementarne i spójne opracowanie Strategii.

1.2.1. Poziom europejski

Komisja Europejska wspiera i uzupełnia politykę poszczególnych państw członkowskich w dziedzinie włączenia społecznego i ochrony socjalnej.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego wykluczeniu społecznemu została zatwierdzona przez Komisję Europejską w 2010 roku. Jednym z celów tej strategii jest wydzwignięcie z ubóstwa i wykluczenia społecznego co najmniej 20 milionów ludzi i zwiększenie do poziomu 75% zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat. W osiągnięciu tych celów pomocne są inicjatywy przewodnie m.in.

- projekt „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – jego celem jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększenie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie,
- projekt „Europejski program walki z ubóstwem” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego

i zatrudnienia były szeroko dostępne, a zatem osoby ubogie i wykluczone społecznie będą mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Realizacja celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Zagnańsk jest spójna z celami Strategii Europa 2020 i przyczyni się do osiągnięcia zakładanych celów.

1.2.2. Poziom krajowy

W polityce krajowej Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028 zgodna jest w swych założeniach i proponowanych kierunkach działań z następującymi dokumentami:

Strategia Długookresowa Kraju Polska 2030 - Dokument ten zawiera cele i priorytety polityki rozwoju społeczno-gospodarczego Polski do roku 2030. Wśród celów operacyjnych Strategia ta wymienia inwestycje w kapitał ludzki (w ramach celu strategicznego nr 1) oraz w kapitał społeczny (w celu strategicznym nr 3).

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego. Celem głównym jest wydobywanie potencjału osób, aby w pełni uczestniczyły w życiu społecznym, ekonomicznym i politycznym na wszystkich etapach swojego życia. Dopiero wzmocnienie tego potencjału umożliwi rozwój kapitału ludzkiego. Uzupełnieniem celu głównego jest pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej, jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych możliwa będzie do osiągnięcia poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa aż do starości.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028 spójna jest również z innymi, aktualnymi na moment opracowywania Strategii dokumentami szczebla krajowego:

- Strategia Średniookresowa Kraju Polska 2020,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2020,
- Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017-2020,
- Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2016-2020,
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

1.2.3. Poziom regionalny

Powiązanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028 z dokumentami na szczeblu regionalnym jest niezwykle istotne z punktu polityki spójności. To właśnie na szczeblu wojewódzkim rozstrzygana jest większość konkursów na realizację projektów przy udziale środków unijnych. Na moment opracowywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028 bazowano na projekcie Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ jest głównym dokumentem strategicznym opracowanym na rzecz województwa świętokrzyskiego. Wśród celów mających wpływ na politykę społeczną w regionie należy wskazać:

- Profilaktykę zdrowotną służącą utrzymaniu aktywności zawodowej pracowników,
- Edukację ekologiczną,
- Zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców,
- Upowszechnianie rozwiązań ograniczających migracje i wspieranie działań na rzecz osiedlania się nowych mieszkańców w regionie,
- Wspieranie działań mających na celu wysoką jakość edukacji,
- Rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego,

- Poprawę warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców,
- Rozwój i upowszechnienie usług społecznych realizowanych w środowisku lokalnym (deinstytucjonalizacja usług) w szczególności usług adresowanych dla rodzin oraz osób: z niepełnosprawnościami, osób o ograniczonej samodzielności, seniorów,
- Upowszechnianie stosowania instrumentów aktywnej integracji społecznej oraz rozwój podmiotów reintegracyjnych w celu ograniczenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego,
- Rozwój ośrodków wsparcia dziennego oraz mieszkalnictwa chronionego,
- Rozwój sektora ekonomii społecznej,
- Poprawa jakości infrastruktury i usług ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej, w tym zapewnienie dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjnej dla osób ze szczególnymi potrzebami w tym osób z niepełnosprawnościami i starszych,
- Zapewnienie wysokiej jakości personelu medycznego,
- Kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych,
- Promowanie sportu, rekreacji i aktywnego trybu życia,
- Rewitalizacja obszarów zdegradowanych,
- Wzrost kompetencji kadr administracji publicznej.

Sformułowane w Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020 założenia określają koncepcję realizacji polityki społecznej na terenie województwa świętokrzyskiego, pozwalają koordynować i koncentrować działania różnych instytucji odpowiedzialnych za politykę społeczną wokół najbardziej istotnych i kluczowych potrzeb w tej sferze. Określone cele i zadania, odnosząc się do poszczególnych kwestii społecznych, stanowią wyzwanie dla wszystkich społeczności lokalnych oraz instytucji działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i poprawy jakości życia w województwie. Wskazują określone kierunki zaspokajania potrzeb społeczności.

1.2.4. Poziom lokalny

Poziom lokalny stanowią pozostałe dokumenty uchwalane przez Radę Gminy Zagnańsk. Głównych powiązań należy szukać w strategiach i programach poruszających w mniejszym bądź większym stopniu problematykę społeczną, czyli: Strategii Rozwoju Gminy oraz Programie Rewitalizacji.

Strategia Rozwoju Gminy Zagnańsk na lata 2014-2024 w swoich celach wskazuje m.in. na:

- edukację, rozwój umiejętności i kreatywności ludności gminy,
- aktywizację społeczności lokalnej oraz wzmacnianie kapitału społecznego realizowanego w szczególności przez organizacje pozarządowe,

Zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028 są zgodne z powyższymi celami Strategii Rozwoju Gminy.

Program Rewitalizacji Gminy Zagnańsk na lata 2016-2023 swoim zasięgiem nie dotyczy całej gminy a miejscowości Zagnańsk. W programie rewitalizacji wskazany jest cel strategiczny 3: Rozwój kapitału społecznego oraz redukcja negatywnych zjawisk społecznych w obszarze rewitalizowanym. Działania podjęte w niniejszej Strategii są spójne z celem strategicznym 3 programu rewitalizacji.

1.3. Metodyka opracowania

Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych powierzono ekspertom Świętokrzyskiego Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej. Dokument został wypracowany metodą ekspercko-partycypacyjną, co umożliwiło udział lokalnej społeczności na każdym etapie budowania Strategii, zaczynając od diagnozy i na części programowej kończąc, z zachowaniem stosownych obostrzeń epidemiologicznych. W procesie tworzenia strategii przeprowadzono następujące działania:

- diagnozę i identyfikację podstawowych problemów społecznych mieszkańców gminy,

- analizę silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń polityki społecznej w gminie,
- ustalenie celów strategicznych, szczegółowych oraz zadań niezbędnych do ich realizacji,
- konsultacje społeczne projektu dokumentu.

Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie gminy została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Urzędu Gminy w Zagnańsku, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach oraz instytucji i organizacji współpracujących z Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Przygotowując strategię polityki społecznej na obszarze gminy uwzględniono m.in. dane dotyczące demografii i stopy bezrobocia. Informacje takie pozwalają przewidzieć zmiany zachodzące wśród mieszkańców gminy, przekładają się także na kierunek polityki społecznej.

W ramach warsztatu strategicznego, który został przeprowadzony w dniu 27 sierpnia 2020 roku omówiono główne problemy społeczne gminy, wskazano ich przyczyny oraz wpływ na mieszkańców oraz wypracowano analizę SWOT, której celem było wskazanie mocnych i słabych stron gminy Zagnańsk w kontekście pomocy społecznej. W warsztacie wzięli udział przedstawiciele Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu Gminy, Szkół, Policji, Samorządowego Zespołu Ośrodków Zdrowia, stowarzyszeń oraz Radni.

Celem konsultacji społecznych było zdiagnozowanie obecnej sytuacji społecznej gminy, poprzez wskazanie największych problemów, które następnie należało uwzględnić podczas prac nad strategią. Konsultacje społeczne są niezwykle istotnym elementem każdego procesu planowania strategicznego, pozwalającym na wypowiedzenie się przedstawicieli społeczności lokalnej.

1.4. Okres trwania Strategii

W toku prac Zespołu ds. opracowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zagnańsk na lata 2021-2027 ustalono, żeby wydłużyć okres obowiązywania Strategii o jeden rok do 2028. Zmiana ta wynika z okresu programowania unijnego: 2021-2027. Dodatkowy rok trwania Strategii umożliwi rozliczenie projektów

zapoczątkowanych w 2027 roku. Równie ważnym jest również to, że na etapie opracowywania kolejnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych powinny być znane ramy finansowe oraz wytyczne co do działań dla kolejnego unijnego okresu programowania.

1.5. Proces opracowania Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028 opracowywana było między czerwcem a listopadem 2020 roku. Był to okres w którym w całym kraju wprowadzony był stan epidemii w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2. Stan ten niósł ze sobą ograniczenia, między innymi w zakresie konieczności zachowania odległości między poszczególnymi osobami. Biorąc powyższe pod uwagę zdecydowano się zminimalizować ryzyko poprzez przeprowadzenie badań ankietowych jedynie w formule on-line. Spotkania warsztatowe również realizowane były w zmodyfikowanej formie, bez standardowego dzielenia na podgrupy.

Rok 2020 jest rokiem w którym kończył się okres unijnego programowania, dlatego też na etapie sporządzania strategii Zespół odnosił się do projektów nowych dokumentów strategicznych, m.in. na szczeblu wojewódzkim.

2. Część diagnostyczno-analityczna

Część diagnostyczno-analityczna stanowi fundament dalszych prac programowych każdego dokumentu strategicznego. Bez rzetelnego obrazu gminy, nie jest możliwe właściwe określenie priorytetów rozwojowych a co za tym idzie, wizji, misji, celów strategicznych i operacyjnych oraz działań. Poniższa część diagnostyczno-analityczna składa się z analizy ośmiu obszarów oraz dziesięciu głównych problemów społecznych.

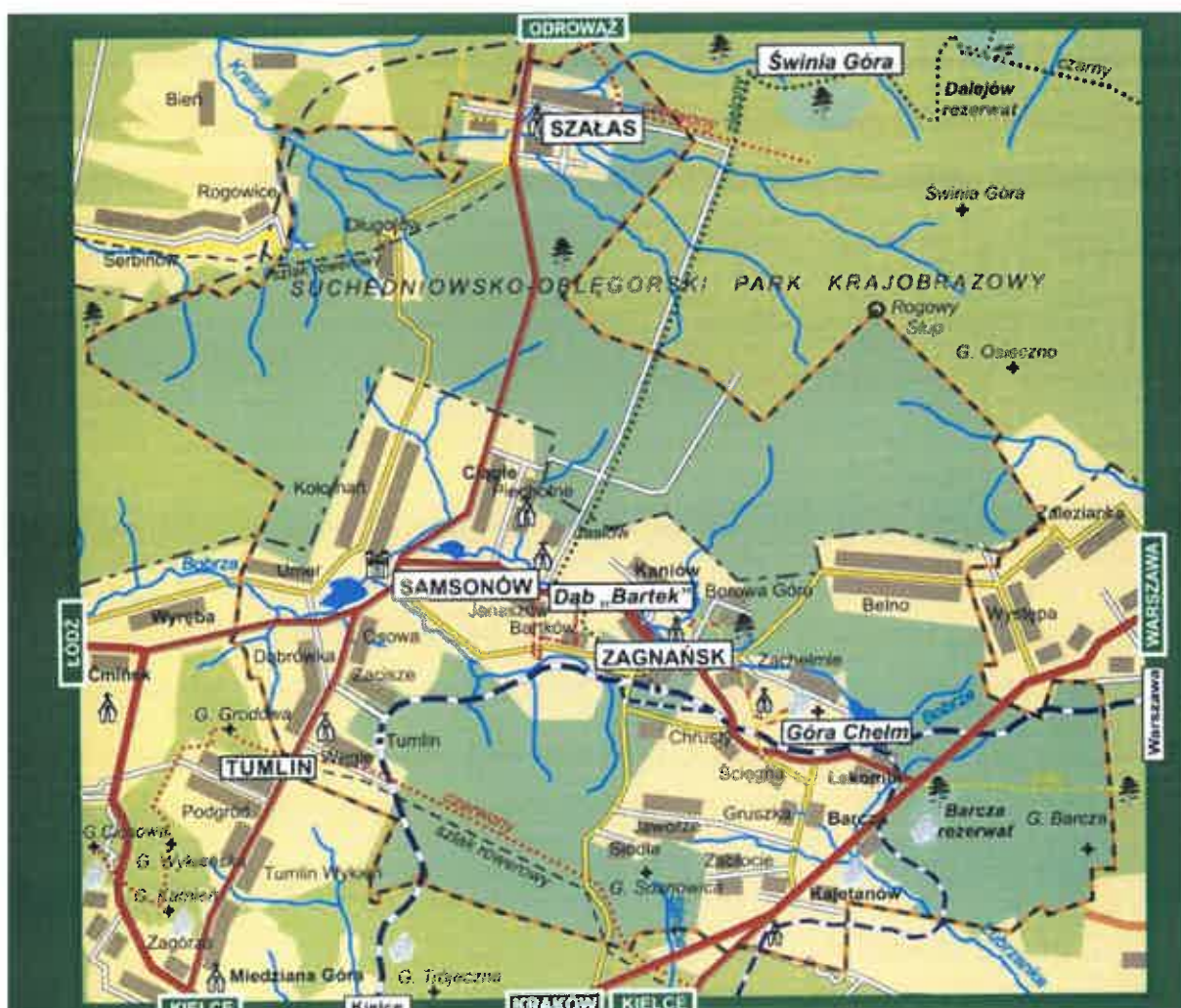
2.1. Informacje ogólne

Pod względem administracyjnym gmina Zagnańsk położona jest w centralnej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie kieleckim, przy drodze wojewódzkiej Nr 750 z Ćmińska do Barczy. Przez południowo-wschodnią część gminy przebiega droga ekspresowa

S7 łącząca Gdańsk z Rabką-Zdrój. Gmina zajmuje powierzchnię 12487 ha. Od północy sąsiaduje z gminami: Stąporków (powiat konecki), Bliżyn i Suchedniów (powiat skarżyski), od wschodu z gminą Łączna (powiat skarżyski), od południa z gminą Masłów (powiat kielecki), od południowego zachodu z gminą Miedziana Góra (powiat kielecki) i od zachodu z gminą Mniów (powiat kielecki). Organizacyjnie gmina podzielona jest na 17 sołectw: Bartków, Belno, Chrusty, Długojów, Gruszka, Janaszów, Jaworze, Kajetanów, Kaniów, Kołomań, Lekomin, Samsonów, Szałas, Tumlin, Umer, Zachełmie, Zagnańsk.

Zagnańsk jako osada historyczna pojawia się po raz pierwszy w zapiskach już w XV wieku, jako bardzo stara osada położona w dolinie rzeki Bobrzy.

Rysunek 1. Mapa Gminy Zagnańsk

Źródło: www.zagnansk.pl

2.2. Demografia

Jednym z warunków rozwoju gminy jest stały wzrost potencjału ludzkiego. Gminy rywalizują o niego poprzez pozyskiwanie nowych mieszkańców, głównie młodych i z wysokimi kwalifikacjami, co z jednej strony pozwoli na budowanie lokalnego kapitału społecznego i intelektualnego oraz przyczyni się do „spowolnienia” starzenia się lokalnego społeczeństwa i „odsunięcie” w czasie działań skierowanych w stronę problemów ludzi starszych, z drugiej – stanowi źródło potencjalnych przyszłych dochodów gminy. Dla gmin wiejskich oddalonych od dużych ośrodków miejskich kolejnym ważnym wyzwaniem jest stworzenie warunków dla życia i rozwoju mieszkańców, aby Ci, zwłaszcza w młodym wieku, zdecydowali się pozostać w gminie a nie migrować do ośrodków miejskich.

Od 2018 roku najludniejszą gminą powiatu kieleckiego jest gmina Morawica, którą zamieszkuje 7,94% ludności powiatu. Dla porównania populacja gminy Zagnańsk stanowi 6,01% mieszkańców powiatu. Jedynie pięć spośród wszystkich dziewiętnastu gmin powiatu kieleckiego ma większą populację niż gmina Zagnańsk.

Tabela 1. Ludność powiatu kieleckiego w 2019 roku z podziałem na gminy

Gmina	Ludność	% ogółu	Gmina	Ludność	% ogółu
Bieliny	10299	4,88	Mniów	9346	4,43
Bodzentyn	11479	5,44	Morawica	16756	7,94
Chęciny	15111	7,16	Nowa Słupia	9471	4,49
Chmielnik	11264	5,34	Piekoszów	16489	7,82
Daleszyce	15865	7,52	Pierzchnica	4700	2,23
Górno	14559	6,90	Raków	5595	2,65
Łagów	6880	3,26	Sitkówka-Nowiny	7910	3,75
Łopuszno	8984	4,26	Strawczyn	10874	5,15
Masłów	11063	5,24	Zagnańsk	12684	6,01
Miedziana Góra	11632	5,51	RAZEM	210961	100,00%

Źródło. BDL GUS oraz Raport o Stanie Gminy Zagnańsk za 2019 rok

Według Raportu o Stanie Gminy Zagnańsk za 2019 roku gmina liczyła 12684 mieszkańców. Liczbę osób zameldowanych na pobyt stały w przeciągu czterech ostatnich lat przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Ludność gminy Zagnańsk w latach 2016-2019

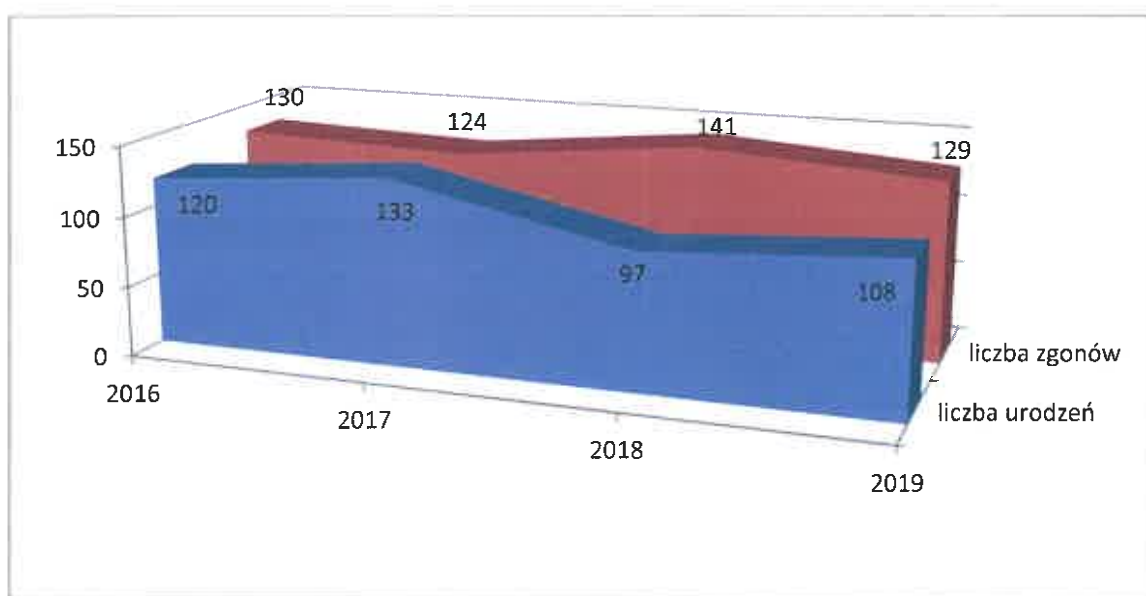

Źródło. Raport o stanie gminy Zagnańsk

Ważnym aspektem analizy demograficznej lokalnej populacji jest współczynnik feminizacji, informujący o tym, ile kobiet w danym społeczeństwie przypada na 100 mężczyzn. W przypadku gminy Zagnańsk w 2019 roku współczynnik ten wynosił 102 i uległ nieznacznemu spadkowi w ciągu ostatniego dziesięciolecia.

Na podstawie samej liczby mieszkańców nie jesteśmy w stanie oprzeć diagnozy sytuacji demograficznej gminy. Niezbędne będzie jeszcze określenie dynamiki zmian ilościowych na przestrzeni ostatnich lat oraz jakościowych, przejawiających się strukturą ludności.

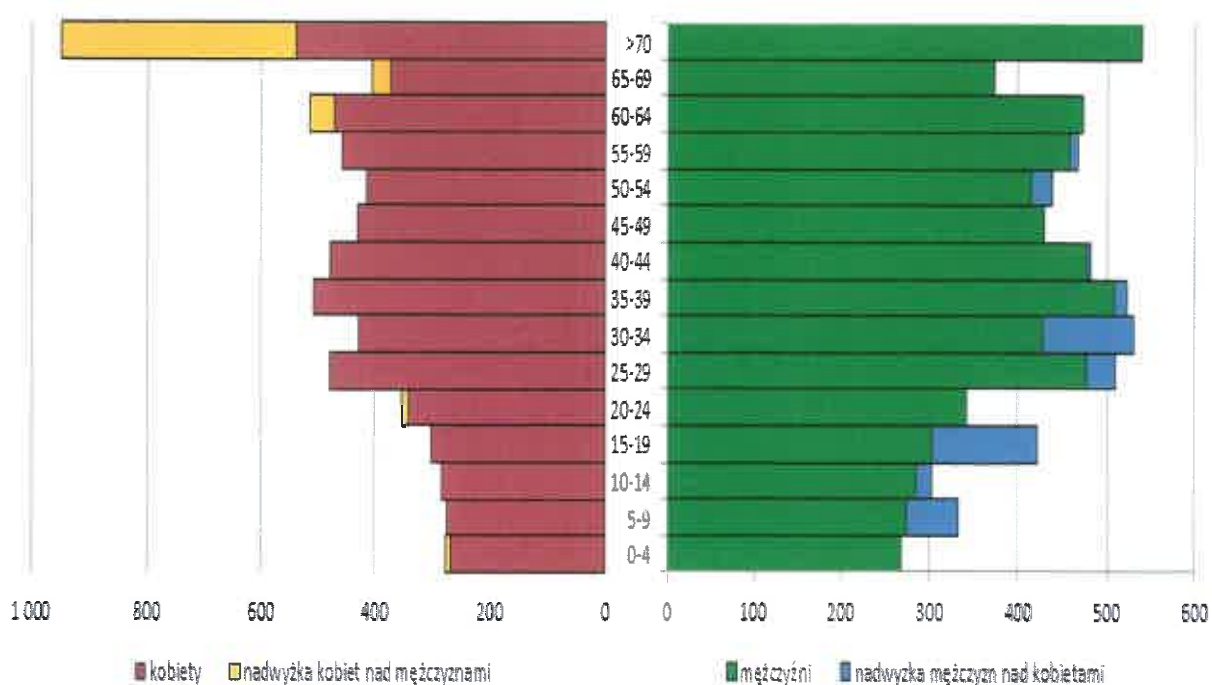
Wykres 2. Liczba urodzeń i liczba zgonów

Źródło. Raport o stanie gminy Zagnańsk

Za wyjątkiem 2017 roku liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń co oznacza ujemny przyrost naturalny. Dokładny rozkład ludności w uwzględnieniu płci oraz grup wiekowych prezentuje piramida wieku GUS.

Wykres 3. Piramida wieku GUS

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

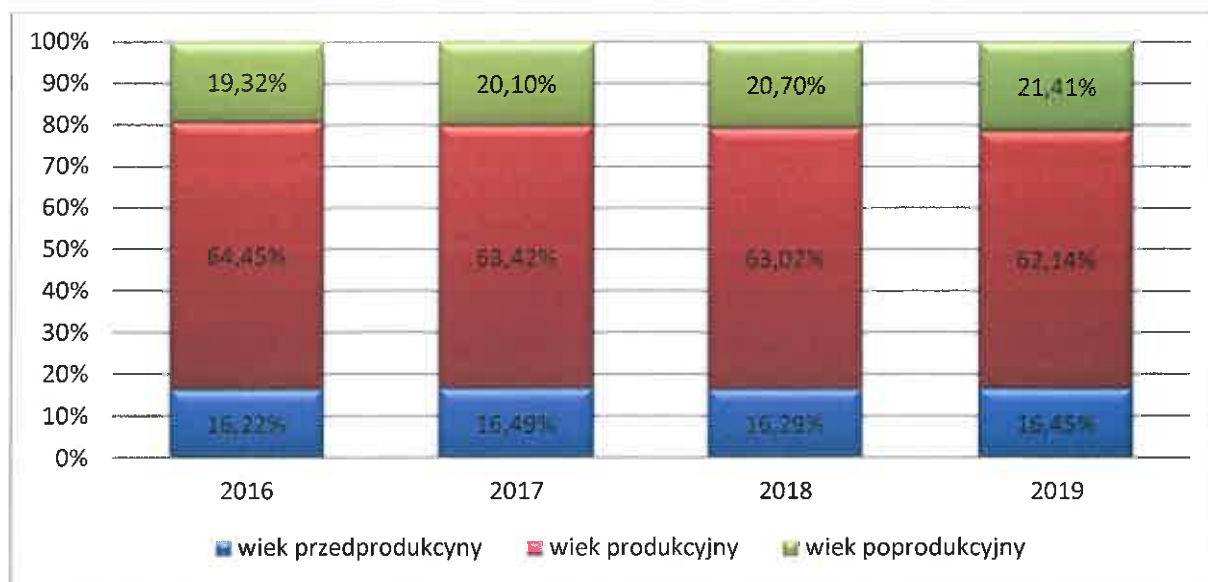
Jak wynika z piramidy wieku, gmina Zagnańsk jest przykładem społeczeństwa regresywnego. Współczynnik feminizacji wynosi 102, jednak z powyższej piramidy wynika, że przewaga liczby kobiet uwidacznia się dopiero wśród mieszkańców powyżej 60 roku życia.

Ważnym elementem struktury demograficznej ludności, który ma wpływ na przebieg procesów demograficznych, jest wiek ludności, przekładający się na odsetek ludności w wieku produkcyjnym.

Analizując strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku, można dostrzec iż zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym oraz zmniejsza się w wieku produkcyjnym. Porównując ekonomiczne grupy wieku w gminie Zagnańsk do województwa świętokrzyskiego oraz kraju otrzymamy obraz gminy o niekorzystnym rozkładzie społecznym. Zestawiając te informacje z wcześniejszą prognozą liczby ludności gminy, wyłania się niebezpieczny trend mocno „starzejącego się” społeczeństwa.

Wykres 4. Ludność według ekonomicznych grup wieku

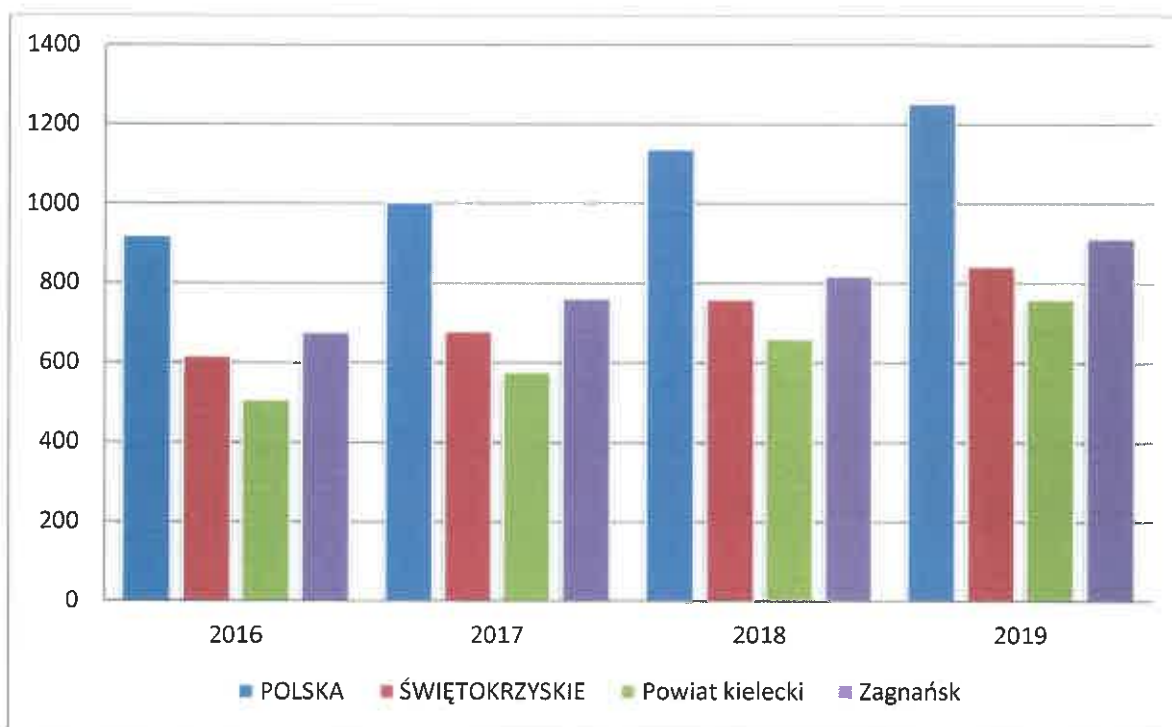

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

2.3. Poziom życia mieszkańców

Zachodzące zmiany demograficzne mają również związek z sytuacją materialną rodzin. Jednym ze sposobów zobrazowania zamożności społeczności lokalnej jest wskaźnik dochodów budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych przypadających na 1 mieszkańca. W 2019 roku w gminie Zagnańsk było to 911,17 zł, co oznacza wzrost o 35% w porównaniu z rokiem 2016. Wzrost dochodów jest zjawiskiem pożądanym w każdej jednostce samorządu terytorialnego. W gminie Zagnańsk jego poziom jest wyższy niż wynosi średnia dla regionu. Dla porównania w ostatnim roku dochód z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych przypadających na 1 mieszkańca w powiecie kieleckim był niższy o 152,18 zł, czyli 17%. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na mieszkańca ściśle wiążą się z zamożnością poszczególnych regionów. Województwo Świętokrzyskie należy do grupy najbiedniejszych regionów całej Unii Europejskiej, dlatego też średnie dochody województwa stanowią jedynie 67% średniej krajowej. Jak wynika z poniższego wykresu, w przypadku gminy Zagnańsk, udział ten jest jednak wyższy i wynosi 73%.

Wykres 5. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na mieszkańca w porównaniu z powiatem, województwem oraz krajem

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

2.4. System edukacji

Na wcześniejszych kartach poniższej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zagnańsk postawiono tezę iż potencjał ludzki jest jednym z głównych czynników warunkujących rozwój każdej gminy. Kształcenie i wychowanie kolejnych pokoleń wpływa w konsekwencji na dalsze życie wszystkich mieszkańców. W obecnych trudnych czasach, charakteryzujących się dynamiką zmian społecznych, kulturowych, politycznych i gospodarczych zadanie to staje się nie lada wyzwaniem dla społeczności lokalnych i tym samym dla samorządów. System edukacyjny, aby dobrze spełniał swoją rolę musi być dopasowany do bieżących i przyszłych potrzeb społecznych. Dotyczy to zarówno procesu kształcenia, opieki i wychowania, jak i warunków w jakich ten proces się odbywa. Baza materialna placówek oświatowych musi więc spełniać najnowsze wymogi i tym samym być przyjazna uczniom, również tym niepełnosprawnym. Końcowy efekt, dający sprawny i efektywny system edukacyjny jest warunkiem wszechstronnego wykształcenia kolejnych pokoleń i tym samym zapewnienia im równego startu w życiu zawodowym. Wprowadzona

w 2017 roku reforma systemu edukacji nałożyła na samorządy lokalne dodatkowe obowiązki związane z reorganizacją systemu oświaty.

W Polsce wypracowany podział kompetencji w sferze zarządzania państwem, nakłada na samorządy lokalne zadania związane z prowadzeniem edukacji na poziomie przedszkolnym oraz podstawowym. Do obowiązków każdej gminy w tym zakresie należy m.in.:

- zapewnienie właściwych warunków działalności edukacyjnej, wychowawczej i opiekuńczej placówek oświatowych;
- prowadzenie remontów i działań inwestycyjnych;
- wyposażać placówki w pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji programów nauczania i innych celów strategicznych.

Najistotniejszym źródłem finansowania wydatków publicznych na oświatę i wychowanie w Polsce jest część oświatowa subwencji ogólnej. Z założeń Rozporządzenia Ministra Oświaty wynika iż subwencja ogólna dla samorządów gminnych powinna zaspokajać wydatki na prowadzenie oświaty, w szczególności na bieżącą działalność szkół podstawowych i gimnazjalnych, nie uwzględniając:

- dowozu uczniów,
- przedszkoli,
- stołówek,
- świetlic.

Na terenie gminy Zagnańsk edukacja ukierunkowana jest na kształcenie obejmujące jej pierwsze etapy. W gminie znajdują się następujące jednostki organizacyjne odpowiadające za oświatę wraz z podaną liczbą uczniów. W latach 2017-2018 do liczby uczniów w szkołach podstawowych zostali doliczeni również uczniowie gimnazjów.

Tabela 2. Zestawienie liczby uczniów

Placówka	liczba uczniów		
	2017	2018	2019
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Stanisława Staszica w Zagnańsku	290+93	346+93	348
Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Tumlinie	185+54	226+33	225
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Samsonowie	154+32	175+15	190

Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Kajetanowie	66	74	91
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Nauczycieli Tajnego Nauczania w Zagnańsku	62	70	76
Przedszkola i oddziały przedszkolne			
Zespół Zagnańsk	120	122	116
Zespół Tumlin	108	118	107
Zespół Samsonów	61	71	74
SP Kajetanów	44	48	45
SP Nr 1 w Zagnańsku	40	39	39

Źródło. Zestawienie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Zagnańsku

Na terenie gminy funkcjonuje pięć szkół podstawowych. Przy każdej placówce funkcjonuje przedszkole bądź punkt przedszkolny.

Po zakończeniu edukacji na stopniu podstawowym większość młodych mieszkańców gminy wybiera niedalekie Kielce jako miejsce swojej dalszej edukacji.

2.5. Kultura

Działalność kulturalna władz publicznych należy do ich obowiązków wynikających z poszczególnych przepisów ustaw. Korzystanie z dóbr kultury świadczy o poziomie życia ludności oraz wpływa na poprawę jakości życia mieszkańców. Za inicjację oraz realizację działalności kulturalnej na terenie gminy Zagnańsk odpowiadają Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji (w zakresie aktywnego spędzania czasu wolnego) oraz Bibliotek Publiczna w Samsonowie wraz z filiami w Zagnańsku i Szafasie. Biblioteka posiada łącznie zbiory liczące 40609 woluminów i 706 audiobooków (stan na 31 grudnia 2019 r.) Posiada również bogaty księgozbiór regionalny oraz bieżące i archiwalne numery „Gazety Zagnańskiej”. Zgodnie z informacjami podanymi na portalu internetowym gminy Zagnańsk w 2019 r. Bibliotekę (wraz z filiami) odwiedziło prawie 23600 czytelników, którzy wypożyczyli 38968 książek i 641 audiobooków, skorzystali z 3256 zbiorów w czytelni, udzielono im ponad 1250 informacji. W organizowanych przez Bibliotekę imprezach wzięło udział ponad 2300 osób, a z czytelni internetowej skorzystało 175 osób.

W dobie wszechobecnej cyfryzacji, która wypiera tradycyjne czytelnictwo, utrzymanie zainteresowania wśród czytelników jest niezwykle ważnym zadaniem każdej placówki bibliotecznej. Działania promujące czytanie dotyczą przeważnie osób młodych, które są

najbardziej narażone na wtórny analfabetyzm, spowodowany między innymi słabnącą popularnością książek.

Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w 2019 roku zorganizował bądź w znacznym stopniu przyczynił się do organizacji 20 imprez m.in. Ligi Futsalu, Ferii, Zagnańskiej Ligi w Piłce Siatkowej, Dzień Dziecka, Mini półkolonii wyjść do kina, parku trampolin, na basen itp.

2.6. Ochrona zdrowia

Jednym z zadań gminy służącym zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie ochrony zdrowia publicznego, jest m.in. zabezpieczenie dostępności do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa i ginekologii oraz stomatologii zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy świadczy Samorządowy Zespół Ośrodków Zdrowia w Zagnańsku, który prowadzi działalność w dwóch budynkach; w Zagnańsku oraz miejscowości Szałas. Działalność SZOZ finansowana jest głównie ze środków przekazywanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia na podstawie ilości zadeklarowanych pacjentów oraz liczby udzielonych porad.

Tabela 3. Liczba pacjentów oraz świadczeń lekarskich w ramach POZ

Liczba zadeklarowanych pacjentów	2018	2019
do lekarza POZ	5298	5324
do pielęgniarki POZ	5242	5253
do położnej POZ	2265	2274
ilość świadczeń lekarskich POZ		
Ośrodek Zdrowia w Zagnańsku	25753	25884
Punkt lekarski w Szałasie	611	624

Źródło. Raport o stanie gminy Zagnańsk za 2019 rok

Jako główne problemy zdrowotne trapiące mieszkańców gminy Zagnańsk należy wskazać przewlekłe choroby układu krążenia (wśród których dominuje nadciśnienie tętnicze i niedokrwienne choroba serca), infekcje górnych dróg oddechowych, cukrzycę oraz przewlekłe choroby układu mięśniowo-stawowego.

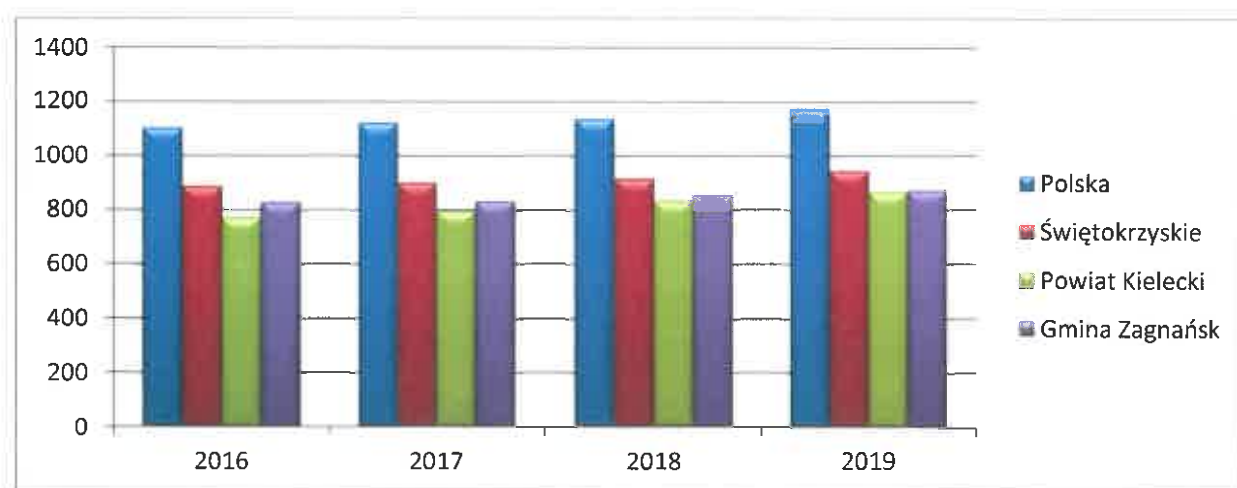
Profilaktyczna opieka zdrowotna jest bardzo istotnym czynnikiem, umożliwiającym między innymi wczesne wykrywanie nieprawidłowości w rozwoju dziecka. Profilaktyka zdrowotna to działania mające na celu zapobieganie chorobom poprzez ich wczesne wykrycie i leczenie. Niezmiernie istotne jest utrwalanie prawidłowych wzorców zdrowego stylu życia nie tylko u siebie, ale również u naszych najbliższych, w tym zwłaszcza wśród najmłodszych mieszkańców.

2.7. Lokalny rynek pracy

Jednym z najistotniejszych czynników wpływających na rozwój każdej gminy w Polsce jest tworzenie nowych miejsc pracy oraz utrzymanie już istniejących. Gmina nie ma narzędzi do bezpośredniego formowania rynku pracy, dlatego w jej gestii leży kreowanie przyjaznych warunków do rozwoju przedsiębiorczości. Analizując przedsiębiorczość na obszarze gminy należy wziąć pod uwagę jej lokalizację, czyli bliskie położenie od miasta wojewódzkiego, które jest najbardziej rozwiniętym ośrodkiem gospodarczym w całym województwie.

Jednym ze sposobów mierzenia przedsiębiorczości lokalnej społeczności jest przedstawienie wskaźnika prezentującego liczbę podmiotów gospodarki narodowej przypadających na określoną liczbę ludności. W przypadku gminy Zagnańsk wskaźnik ten wypada niekorzystnie w porównaniu ze średnią liczoną dla województwa świętokrzyskiego oraz kraju. W gminie Zagnańsk wskaźnik ten wynosił w 2019 roku 872 i był niewiele wyższy niż wartość dla powiatu kieleckiego (866).

Wykres 6. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

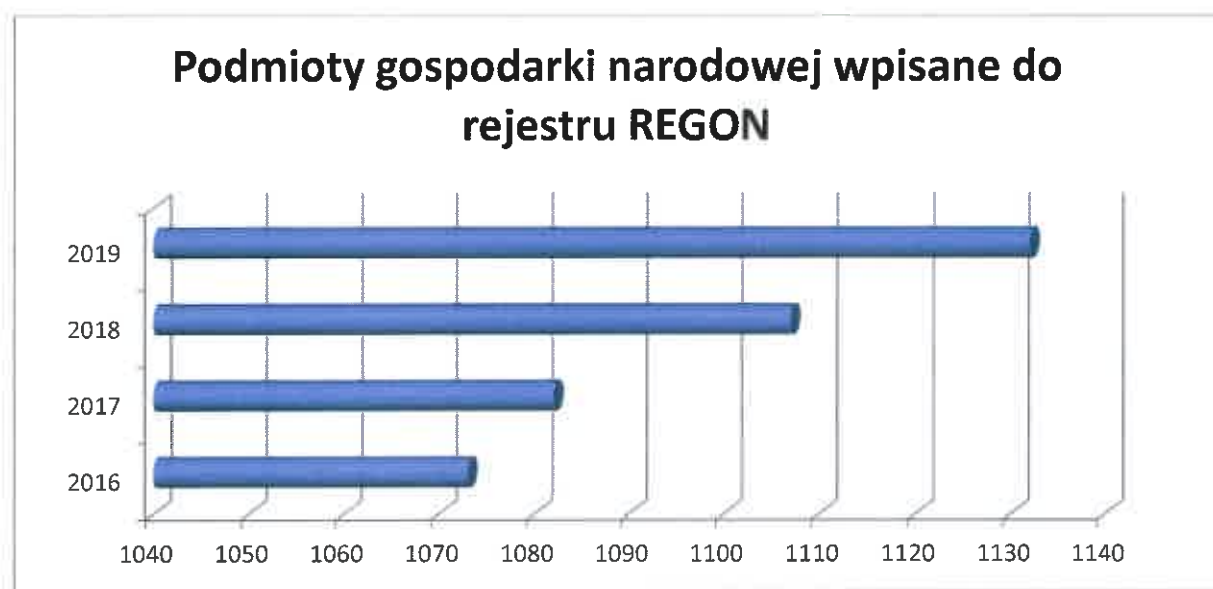

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Powyższy wskaźnik nie prezentuje liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych na terenie gminy Zagnańsk, ponieważ przyjęta jednostka porównawcza jest mniejsza niż rzeczywista liczba ludności gminy.

Na koniec 2019 roku w gminie Zagnańsk funkcjonowało 1132 podmiotów gospodarki narodowej, co było najwyższym rezultatem w analizowanym przedziale czasu.

Wykres 7. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisana do Rejestru REGON

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W 2019 roku spośród 1132 podmiotów zarejestrowanych w gminie Zagnańsk, najwięcej funkcjonowało w branży związanej z handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych, włączając w to motocykle. Jest to ogólnopolska tendencja, którą doskonale można zaobserwować w pozostałych gminach województwa świętokrzyskiego. Kolejną pod względem liczebności branżą jest budownictwo. Firmy budowlane zarejestrowane w tej branży niejednokrotnie swoje zlecenia wykonują poza obszarem terytorialnym gminy, również w innych województwach. W obu tych obszarach działa łącznie ponad 39% podmiotów. Na uwagę zasługują duży udział przetwórstwa przemysłowego wśród wszystkich podmiotów. Szczegółowy udział podmiotów w poszczególnych sektorach gospodarki prezentuje poniższa tabela.

Tabela 4. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007

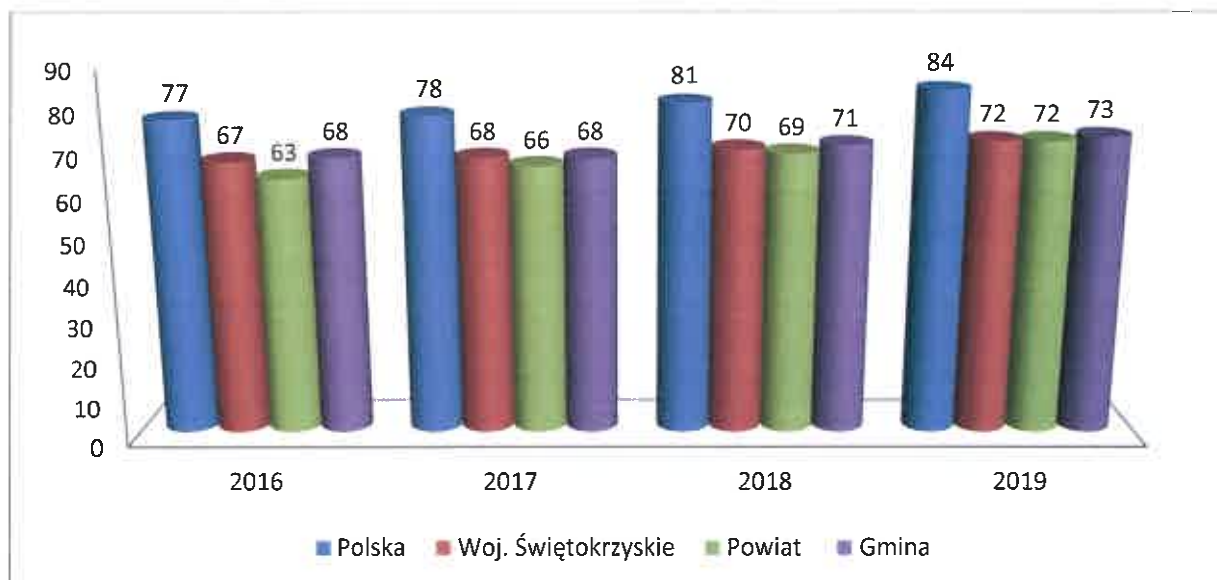
Sekcja PKD2007	Liczba firm
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	33
górnictwo i wydobywanie	3
przetwórstwo przemysłowe	151
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	6
budownictwo	199
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	245
transport i gospodarka magazynowa	70
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	23
informacja i komunikacja	30
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	18
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	18
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	102
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	37
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	6
edukacja	40
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	59
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	12
pozostała działalność usługowa	79
Razem	

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Sam przekrój sektorowy nie informuje w pełni o specyfice lokalnej przedsiębiorczości. Istotnym zagadnieniem jest również kwestia własnościowa podmiotów. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego sektor prywatny stanowi prawie 97,9% lokalnego rynku pracy. Spośród niego najwięcej było osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, co ukazuje siłę i potencjał tkwiący w tej części gospodarki.

Pomimo dominującej pozycji jednoosobowych działalności gospodarczych w strukturze przedsiębiorstw w gminie, w 2019 roku w gminie Zagnańsk na każdy 1000 mieszkańców 73 osoby prowadziły jednoosobową działalność gospodarczą. Na tle powiatu oraz województwa, rezultat ten był wyższy o 1 osobę.

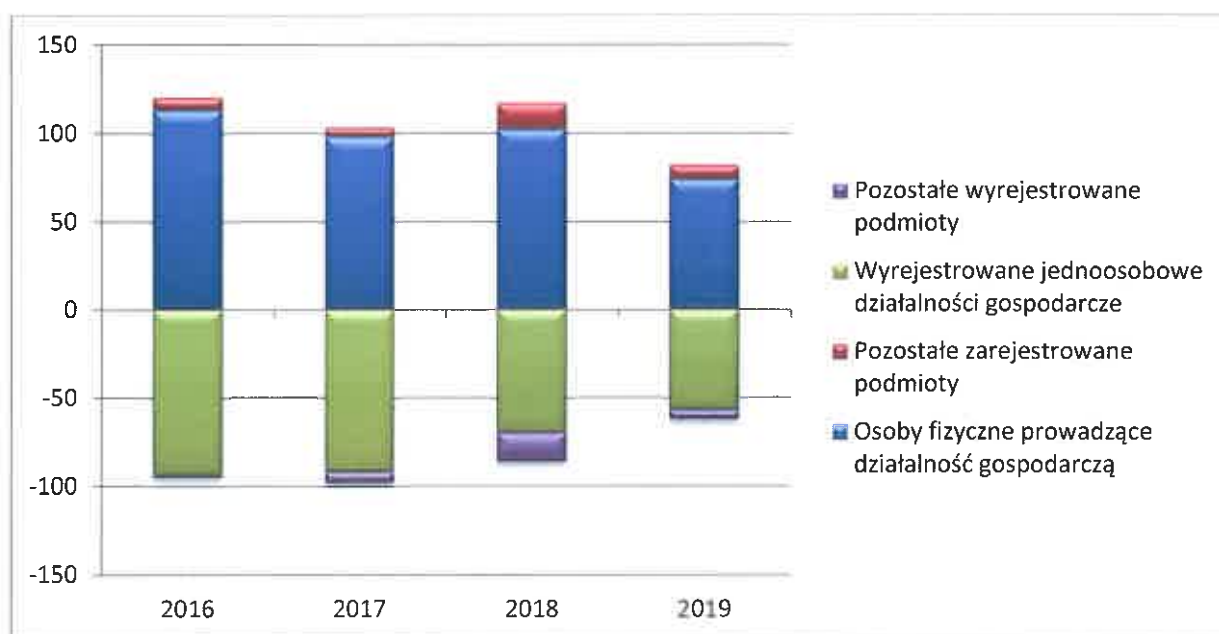
Wykres 8. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Z racji na wysoki udział jednoosobowych działalności gospodarczych w ogóle podmiotów, to właśnie ten rodzaj działalności cechował największy zakres wahań podmiotów nowo zarejestrowanych do podmiotów wyrejestrowanych. Fakt ten, wynika między innymi z tego, że jednoosobowe działalności gospodarcze są bardziej podatne na dynamicznie zmieniającą się sytuację gospodarczą regionu oraz na zmiany w prawie.

Wykres 9. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy Zagnańsk w latach 2016-2019

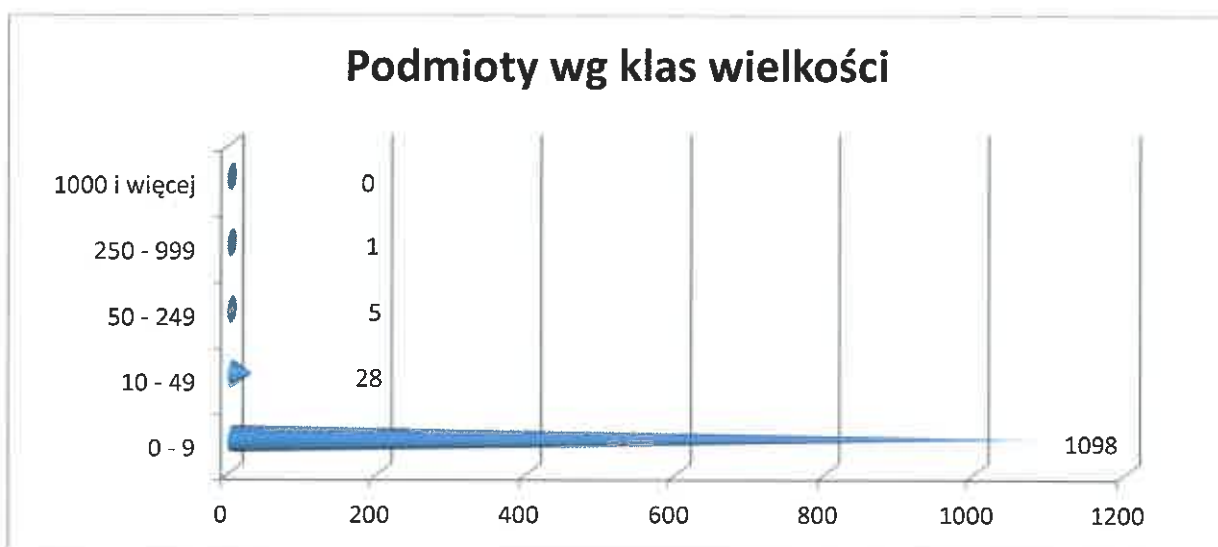
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z powyższego wykresu każdego analizowanego roku liczba zarejestrowanych podmiotów przewyższała liczbę podmiotów wyrejestrowanych. Największe dodatnie saldo miało miejsce w roku 2018, kiedy różnica między zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami wyniosła 15 firm.

Kolejnym ważnym aspektem lokalnego rynku jest kwestia wielkości przedsiębiorstw. Potwierdza ona tezę o dominującej roli osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, którzy stanowią główny trzon gospodarki. Na terenie gminy funkcjonuje jeden zakład zatrudniający przynajmniej 250 osób.

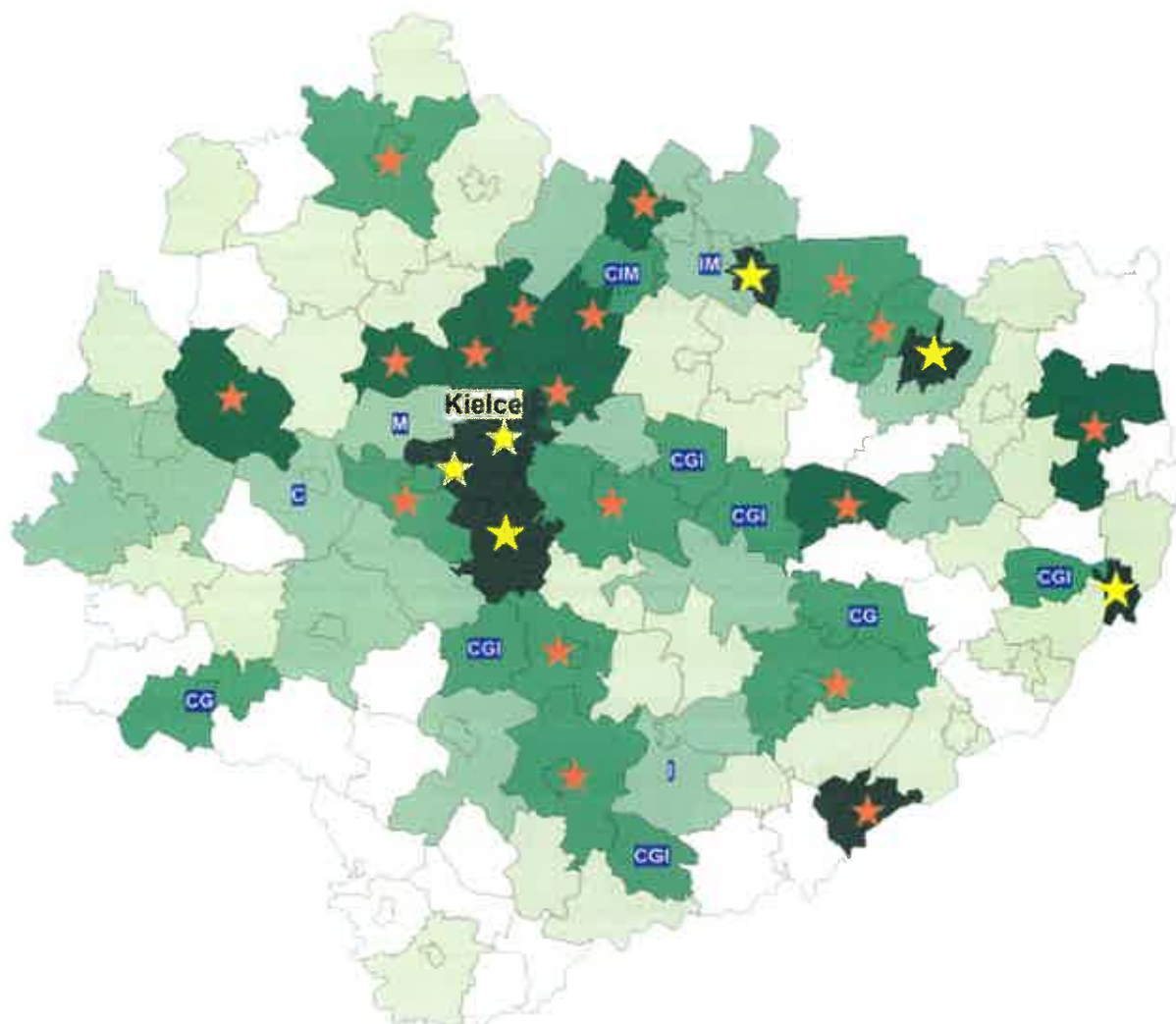
Wykres 10. Podmioty gospodarki narodowej wg wielkości zatrudnienia

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Szansą na rozwój gminy Zagnańsk jest między innymi pozyskiwanie nowych inwestorów, którzy wspomogą lokalną gospodarkę zarówno nowymi miejscami pracy jak i środkami odprowadzanymi do budżetu gminy w postaci podatków. Z raportu przygotowanego w listopadzie 2017 roku na zlecenie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. przez Instytut Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie można zapoznać się z oceną atrakcyjności inwestycyjnej regionów województwa świętokrzyskiego. Gmina Zagnańsk, w skali od A do F, gdzie A oznacza region o największym potencjale inwestycyjnym a F o najmniejszym, otrzymała ocenę B. Dodatkowo wskazano na ponadprzeciętne oceny w sekcjach gospodarki związanych z przetwórstwem przemysłowym, handlem, zakwaterowaniem, usługami gastronomicznymi oraz działalnością profesjonalną, naukową i techniczną.

Rysunek 2. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. Świętokrzyskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji

POTENCJALNA ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA GMIN dla gospodarki narodowej w 2016

- A
- B
- C
- D
- E
- F

- Najwyższa ocena dla wszystkich sekcji wg PKD C, G, I, M
- Oceny ponadprzeciętne dla wszystkich sekcji wg PKD C, G, I, M

Oceny ponadprzeciętne dla poszczególnych sekcji wg PKD C, G, I, M

- C Przemysł przetwórczy
- G Handel i naprawy
- I Zakwaterowanie i gastronomia
- M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

Źródło. Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017 – Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie

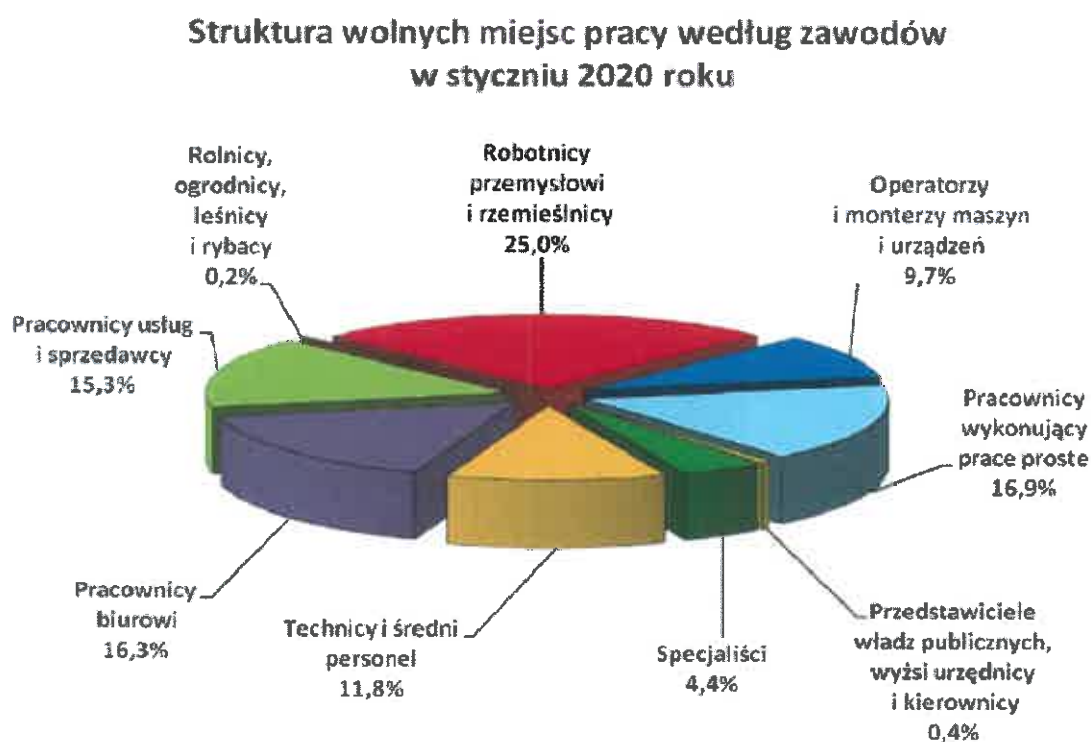
Należy pamiętać, że powyższa analiza dotyczy zróżnicowania wewnętrznego województwa świętokrzyskiego. Osobna analiza została przygotowana dla zobrazowania potencjału inwestycyjnego województw w kraju, co umożliwi porównaniu obszarów w całej Unii

Europejskiej. W publikacji „Atrakcyjność inwestycyjna regionów Polski na tle Unii Europejskiej”, pod red. H. Godlewskiej-Majkowskiej, województwo świętokrzyskie otrzymało bardzo niską ocenę atrakcyjności inwestycyjnej (klasa E) na tle regionów Unii Europejskiej szczebla NUTS 2. Spośród 275 regionów, nasze województwo otrzymało 249 lokatę. Jako silną stronę województwa świętokrzyskiego wskazano jedynie mikroklimat, który otrzymał najwyższą możliwą klasę A.

Rynek pracy w gminie Zagnańsk, pomimo swojej lokalnej specyfiki, powiązany jest z całym regionem województwa świętokrzyskiego. W 2019 roku, na terenie województwa najwięcej wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej zgłoszono dla robotników przemysłowych i rzemieślników (25,0%), pracowników wykonujących proste prace (16,9%), pracowników biurowych (16,3%) oraz pracowników usług i sprzedawców (15,3%). Z kolei najmniej wolnych ofert skierowanych było do przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników (0,4%) oraz do rolników, ogrodników, leśników i rybaków (0,2%).

Wykres 11. Struktura wolnych miejsc pracy w woj. świętokrzyskim według zawodów (stan na 31.01.2020r.)

Źródło. Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach.

2.8. Pomoc społeczna

System pomocy społecznej na poziomie gminy tworzy ogół instytucji samorządowych i rządowych, organizacji pozarządowych i kościelnych a także innych osób prawnych zaangażowanych w działania mające na celu pomoc osobom i rodzinom w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie poradzić sobie samodzielnie. Podstawową jednostką systemu pomocy społecznej gminy Zagnańsk, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zagnańsku, który jest jednostką budżetową powołaną Uchwałą Nr XII/43/90 Gminnej Rady Narodowej w Zagnańsku z dnia 27 lutego 1990r. Realizuje on zadania określone nie tylko ustawie o pomocy społecznej, ale również wynikające z innych aktów prawnych tj.: ustawy o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawy o powszechnym ubezpieczeniu społecznym, ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci itp. Przy realizacji niektórych zadań współpracuje on między innymi z Wydziałem Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej i Zdrowotnej Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, Powiatowym Urzędem Pracy w Kielcach, Sądem, Policją, placówkami szkolnymi, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kielcach, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołem Interdyscyplinarnym, kuratorami, placówkami służby zdrowia, komornikami.

Każda osoba oraz rodzina nie będąca w stanie samodzielnie rozwiązać swoich problemów ma prawo zwrócić się z prośbą o pomoc do Ośrodka. Prawo do wsparcia udzielanego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zagnańsku mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. Pomoc udzielana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może mieć charakter finansowy i niepieniężny. Do świadczeń niepieniężnych realizowanych przez ośrodek należy zaliczyć:

- Pracę socjalną - udzielana jest osobom/ rodzinom na rzecz poprawy ich funkcjonowania w środowisku lokalnym, może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny. Udzielana jest bez względu na posiadany dochód, również osobom/ rodzinom nie korzystającym ze świadczeń pomocy społecznej.

- Składki na ubezpieczenie zdrowotne.
- Sprawienie pogrzebu odbywa się w sposób ustalony przez gminę, zgodnie z wyznaniem zmarłego, w przypadku gdy rodzina nie jest w stanie zorganizować pogrzebu lub jest brak rodziny.
- Schronienie. GOPS udziela pomocy osobom bezdomnym w postaci zapewnienia schronienia w schronisku lub noclegowni. Możliwa jest forma pomocy w postaci przyznania zasiłku celowego z przeznaczeniem na opłacenie pobytu w ośrodku.
- Posiłek. Zgodnie z ustawą GOPS zapewnia gorący posiłek osobom, które własnym staraniem nie mogą go sobie zapewnić. Od kilku lat ośrodek realizuje program dożywiania dzieci w szkołach.
- Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. Udzielane są one osobom, które z powodu wieku, choroby itd. potrzebują pomocy osób trzecich.
- Specjalistyczne usługi opiekuńcze – dostosowane do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i świadczone w miejscu ich zamieszkania.

Do świadczeń o charakterze pieniężnym należy wymienić:

- Zasiłek celowy - pomoc w tej formie przeznaczona jest głównie na zakup żywności, opału, opłaty za energię. W przypadku stwierdzenia marnotrawstwa przyznanych świadczeń pomoc jest ograniczana lub odmawiana. Z uwagi na dobro osób będących na utrzymaniu osoby ubiegającej się o pomoc finansową w przypadku marnotrawstwa przyznawana jest pomoc w formie niepieniężnej, np. zakupu żywności. Szczególnym rodzajem zasiłku celowego (niezależnie od dochodu) jest zasiłek celowy z powodu zdarzenie losowego.
- Specjalny zasiłek celowy - przysługuje w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy dochód rodziny przekracza kryterium dochodowe określone w ustawie.
- Zasiłek okresowy - pomoc w formie zasiłków okresowych przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, itd., w przypadku, gdy dochód rodziny jest niższy od kryterium dochodowego określonego w ustawie.
- Zasiłek stały - przysługuje pełnoletniej osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

W 2019 roku w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Zagnańsku zatrudnionych było 21 osób (stan na 31 grudnia). Szczegółowy wykaz kadry ośrodka prezentuje poniższa tabela.

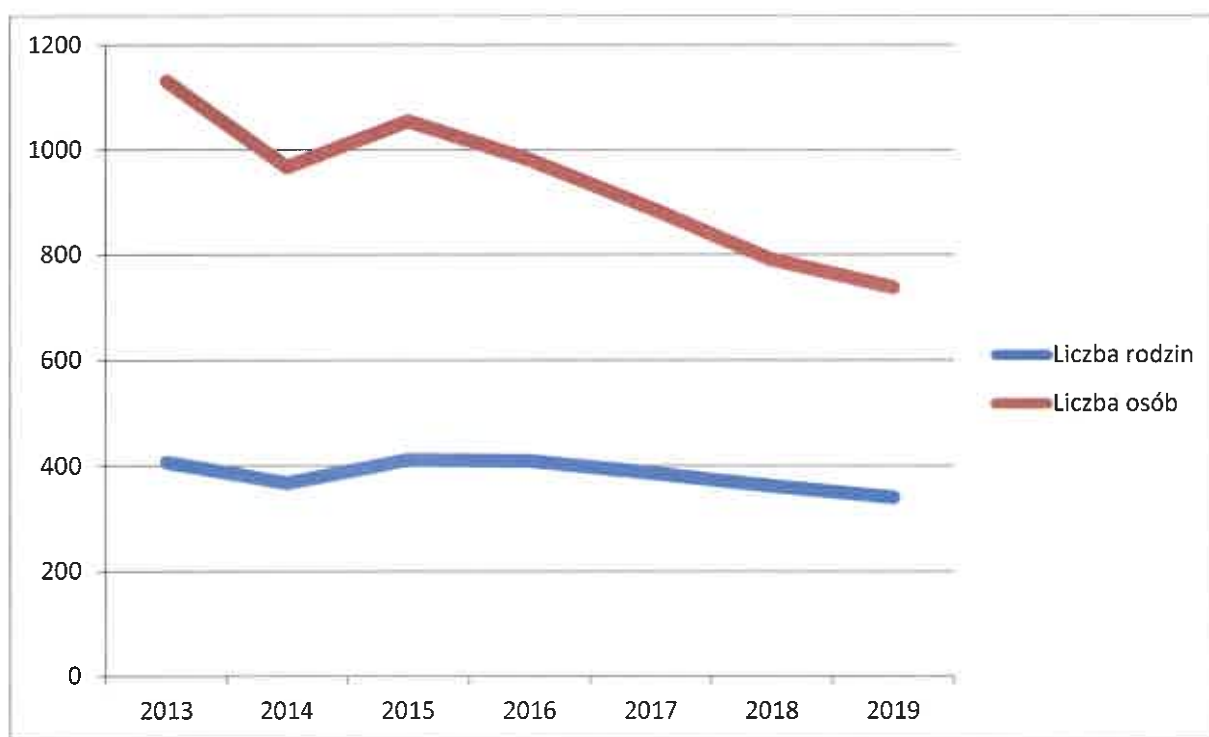
Tabela 5. Kadra Ośrodka Pomocy Społecznej w Zagnańsku

Rok	2017	2018	2019
Kadra kierownicza	1	1	2
Pracownicy socjalni	6	6	8
Pozostali pracownicy	11	11	11
Liczba pracowników ogółem	17	18	21

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2017.

W 2017 roku z pomocy i wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zagnańsku skorzystało 738 mieszkańców gminy. Była to najniższa liczba od 2013 roku. Poniższy wykres przedstawia zarówno liczbę osób korzystających z pomocy jak i liczbę rodzin w analizowanym przedziale czasu.

Wykres 12. Korzystający z pomocy społecznej w latach 2013-2019

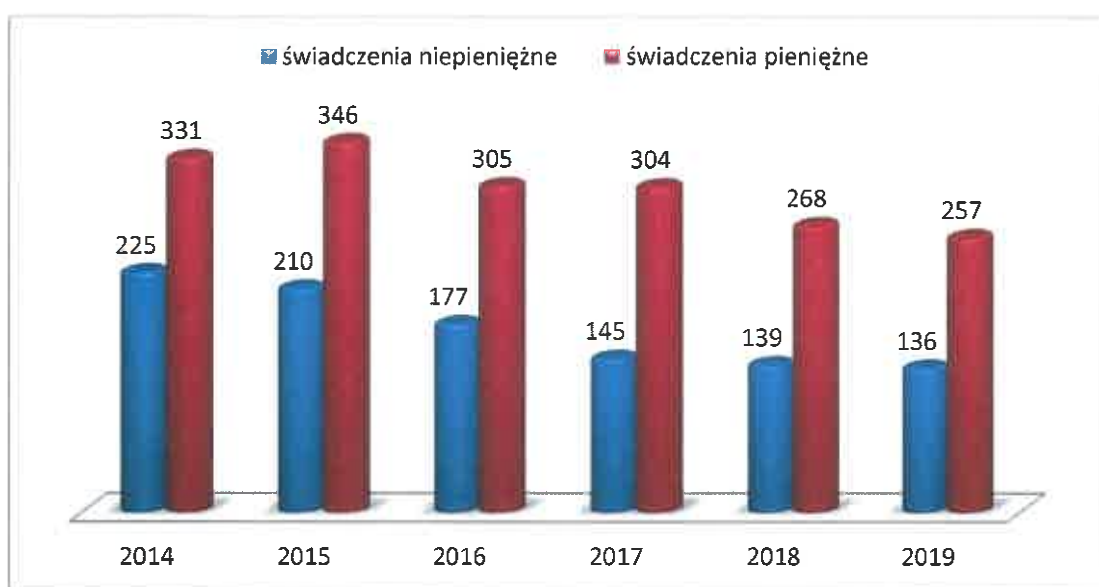

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2019

Najczęstszą formą pomocy są świadczenia. Świadczenia pomocy społecznej są zróżnicowane, niektóre z nich mają charakter obligatoryjny, a inne fakultatywny. Każdy rodzaj świadczenia ma ustawowo określone przesłanki będące podstawą ich przyznania. Wyodrębnić można

następujące rodzaje świadczeń: w naturze, pieniężne oraz usługi. Wszystkie świadczenia udzielane są bezpłatnie, odpłatnie lub za częściową odpłatnością w zależności od kryterium dochodowego rodziny. Dużą część klientów pomocy społecznej stanowią osoby długotrwale korzystające z wsparcia. Jest to często związane z trudną sytuacją materialną tych rodzin oraz z nieumiejętnością odnalezienia się w obecnych realiach społeczno-gospodarczych. Osoby te wymagają podjęcia szczególnych działań mających na celu usamodzielnienie ich od pomocy społecznej.

Wykres 13. Osoby którym przyznano świadczenia o charakterze pieniężnym i niepieniężnym

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2019.

Część osób objętych wsparciem Ośrodka otrzymywała świadczenia zarówno pieniężne jak i niepieniężne. Struktura rodzin korzystających z pomocy społecznej jest zróżnicowana. Różnorodność ta dotyczy liczebności gospodarstw domowych, typów rodzin, obszarów problemowych czy struktury wiekowej klientów. Najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej na terenie gminy Zagnańsk w latach 2017-2019 były długotrwała lub ciężka choroba oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela 6. Główne powody przyznania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zagnańsku w latach 2017-2019

Powód przyznania pomocy	2017	2018	2019
ubóstwo	251	202	164
bezrobocie	157	137	119
niepełnosprawność	179	146	124
długotrwała lub ciężka choroba	262	228	213
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	172	144	155
Alkoholizm	19	13	6
narkomania	0	0	0
potrzeba ochrony macierzyństwa	20	19	9
w tym wielodzietność	11	16	9
bezdomność	0	0	0
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	1	1
zdarzenia losowe	8	5	5
sytuacja kryzysowa	0	0	1
sieroctwo	0	0	0
Przemoc w rodzinie	1	0	1
ochrona ofiar handlu ludźmi	0	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2017-2019.

Opisana struktura klientów ośrodka pomocy społecznej odzwierciedla potrzebę utrzymania dotychczasowego poziomu nakładów ponoszonych przez Gminę na wsparcie finansowe mieszkańców, gdyż ich sytuacja ekonomiczna w najbliższym czasie nie ulegnie poprawie ze względu na ograniczone możliwości pozyskania dodatkowych dochodów własnych, starzenie się społeczeństwa, niskie emerytury oraz rosnące koszty utrzymania.

2.8.1. Świadczenia rodzinne i opiekuńcze

Poszczególne świadczenia rodzinne mają różny charakter: w większości wypłacane są na określony czas, ale również jednorazowo (dodatek z tytułu urodzenia dziecka) lub raz w ciągu pewnego okresu (dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego). Część z świadczeń rodzinnych występuje samoistnie (zasiłek rodzinny, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne), natomiast otrzymanie dodatków do zasiłku rodzinnego uzależnione jest od posiadania prawa do zasiłku rodzinnego.

Świadczenia rodzinne przysługują obywatelom polskim oraz cudzoziemcom, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres zasiłkowy, w którym otrzymują świadczenia rodzinne. Przyznawanie większości świadczeń rodzinnych uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego.

Świadczeniami rodzinnymi są (stan na grudzień 2017):

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna,
- świadczenie rodzicielskie.

Dodatkowo przysługują jeszcze świadczenia:

- świadczenie wychowawcze – Program „Rodzina 500+,”
- świadczenie „Dobry Start”,
- świadczenie „Za życiem”

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do zasiłku rodzinnego przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie uczącej się (pełnoletniej osobie uczącej się, niepozostającej na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony). Przyznanie zasiłku rodzinnego jest ściśle związane z dochodem w przeliczeniu na osobę w rodzinie i przysługuje do ukończenia przez dziecko:

- 18 roku życia lub
- nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo
- 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Tabela 7. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka oraz wypłacone kwoty z tego tytułu

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczb rodzin	414	392	384	378	375	328
Kwoty	1376314	1358669	1418321	1477867,63	1426933,92	1281130,64

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2017-2019

W 2019 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zagnańsku udzielił pomocy w formie zasiłków rodzinnych oraz dodatków do nich 328 rodzinom, na łączną kwotę 1 281 130,64 złotych. Spośród dodatków do zasiłków należy wymienić następujące dodatki:

- z tytułu urodzenia się dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

W 2019 roku wprowadzono również świadczenie rodzicielskie, które przysługuje rodzicom, którzy nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego. Świadczenie w kwocie 1 tysiąca netto miesięcznie przyznawane jest niezależnie od dochodu rodziny i może być pobierane przez 52 tygodnie w przypadku urodzenia bądź przyjęcia na wychowanie jednego dziecka, 65 tygodni w przypadku dwójki dzieci, 67 tygodni – trójki, 69 tygodni – czwórki, a przy piątce i więcej – 71 tygodni.

Od 2016 roku jednym z dwóch nowych zadań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zagnańsku była obsługa świadczenia wychowawczego Rodzina 500+. Celem świadczenia jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. W 2019 roku na wsparcie dla średnio 711 rodzin wydano 8 713 711,00 złote.

Świadczenia opiekuńcze

Wśród świadczeń opiekuńczych wyróżniamy trzy rodzaje wsparcia:

- specjalny zasiłek opiekuńczy,
- świadczenie pielęgnacyjne,
- zasiłek pielęgnacyjny,
- zasiłek dla opiekuna.

Według definicji Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, oraz w oparciu o art. 16 ustawy o świadczeniach rodzinnych zasiłek pielęgnacyjny jest świadczeniem, które przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Przysługuje on:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia;
- osobie, która ukończyła 75 lat i nie jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługiwać może tylko w sytuacji, w której osoba uprawniona do świadczenia zrezygnuje z pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności (wobec osoby tej konieczne jest sprawowanie stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy w związku z jej znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, jak również konieczny jest stały współdział na co dzień opiekuna w procesie jej leczenia, rehabilitacji i edukacji), albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Zgodnie z obowiązującymi przepisami do pobierania świadczenia pielęgnacyjnego uprawnieni są:

- Rodzice niepełnosprawnej osoby;
- Opiekun faktyczny dziecka;
- Osoba należąca do rodziny zastępczej spokrewnionej na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Inne osoby, na których zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności).

Dodatkowo świadczenie pielęgnacyjne wypłacane jest tylko wówczas, gdy niepełnosprawność osoby, nad którą uprawniony sprawuje opiekę, powstała:

- nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje osobie, jeżeli decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasta z mocy prawa na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw. W całym 2019 roku wypłacono 144 takie zasiłki na łączną kwotę 89.280,00

Tabela 8. Świadczenia opiekuńcze w 2019 roku

rodzaj świadczenia	liczba świadczeń	kwota świadczeń (zł)
świadczenie pielęgnacyjne	596	940 965,00
specjalny zasiłek opiekuńczy	224	138 500,00
zasiłek dla opiekuna	144	89 280,00
zasiłek pielęgnacyjny	3430	649 559,00

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2019.

W 2019 roku na 4250 świadczeń opiekuńczych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zagnańsku przeznaczył 1 729 024,00 złotych.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do

samodzielnej egzystencji. Jest on najpopularniejszą formą wsparcia spośród wszystkich świadczeń opiekuńczych.

Tabela 9. Zasiłek pielęgnacyjny w 2019 roku

	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń
Dla niepełnosprawnego dziecka	890	168 407,00
Dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	1395	264 084,00
Dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 roku życia	1133	214 792,00
Dla osoby, która ukończyła 75 lat	12	2 276,00
RAZEM	3430	649 559,00

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2019.

Największy udział wśród zasiłków pielęgnacyjnych miał zasiłek dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności (41% świadczeń). Dla osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia, o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności powstałej przed 21 rokiem życia Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przeznaczał 33% ogólnej kwoty. Statystycznie najmniejsze nakłady ponoszone były na zasiłki pielęgnacyjne dla osób starszych, powyżej 75 roku życia (jedynie 12 świadczenia na łączną kwotę 2 276,00 zł).

2.8.2. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych alimentów, stwierdzonej przez komornika w okresie dwóch ostatnich miesięcy. Świadczenie to przysługuje do ukończenia 18 roku życia lub do ukończenia 25 roku życia, jeżeli dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej. W przypadku posiadania przez osobę uprawnioną orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności, świadczenie z funduszu alimentacyjnego przysługuje bez względu na jej wiek – bezterminowo.

Wypłata świadczeń z funduszu alimentacyjnego, koszty obsługi związane z ich wypłatą oraz koszty podejmowanych wobec dłużników działań, finansowane są w formie dotacji celowej z budżetu państwa.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego mają charakter zwrotny. Dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu organowi właściwemu wierzyciela należności w wysokości świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych osobie uprawnionej, łącznie z ustawowymi odsetkami za zwłokę, które naliczane są od pierwszego dnia następującego po dniu wypłaty świadczenia, do dnia spłaty całości należności dłużnika wobec gminy z tego tytułu.

Tabela 10. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w latach 2015-2019

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego	74	68	61	49	42

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015- 2019.

Od 2015 roku stale maleje liczba osób korzystających ze świadczeń z funduszu alimentacyjnego. W ostatnim roku były to 42 osoby, czyli aż o 32 mniej niż w roku 2015. Taka sytuacja jest wynikiem między innymi kryterium dochodowego, gdyż świadczenia te przysługują, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekraczał kwoty 725 zł. Rosnący poziom płac przy jednoczesnym stałym kryterium dochodowym oznacza, że z roku na rok coraz mniej osób jest uprawnionych do otrzymywania tego świadczenia.

2.8.3. Stypendia socjalne

Kolejną formą wsparcia osób najuboższych są stypendia socjalne. Stypendium szkolne może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Stypendium przyznawane jest w formie refundacji poniesionych kosztów, a jego wysokość uzależniona jest od sytuacji dochodowej oraz występowania w rodzinie okoliczności takich jak: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, rodzina niepełna lub wystąpienie zdarzenia losowego.

Tabela 11. Stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne w latach 2018-2020

Wyszczególnienie	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
Liczba osób	98	78	45
Kwota świadczeń w złotych	150619,44	96253,07	29007,75

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Zagnańsku.

2.8.4. Karta Dużej Rodziny

Rządowy Program „Karta Dużej Rodziny” został zapoczątkowany 16 czerwca 2014 roku. W ramach programu członkom rodzin wielodzietnych, na ich wniosek, przyznawane są Karty Dużej Rodziny. Karty te upoważniają do korzystniejszego od ogólnie obowiązującego dostępu do towarów i usług lub innych form działalności. Karty przyznawane są członkom rodziny wielodzietnej, gdzie na utrzymaniu jest co najmniej troje dzieci. Karta wydawana jest rodzicom na czas nieokreślony, dziecku do ukończenia 18 roku życia, dziecku powyżej 18 roku życia odpowiednio do końca roku szkolnego lub akademickiego w którym jest planowane ukończenie nauki w danej placówce, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia a dziecku legitymującemu się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności w wieku powyżej 18 roku życia na okres ważności orzeczenia.

2.9. Społeczeństwo obywatelskie

Społeczeństwo obywatelskie obejmuje w Polsce dwa obszary: obywatelską aktywność grupową – działalność organizacji pozarządowych, wspólnot lokalnych i samorządowych, nieformalnych grup i ruchów społecznych oraz świadomość obywatelską Polaków.

Społeczeństwo obywatelskie potrafi działać niezależnie od instytucji państwowych. Podstawową cechą społeczeństwa obywatelskiego jest świadomość jego członków potrzeb wspólnoty oraz dążenie do ich zaspokajania, czyli zainteresowanie sprawami społeczności oraz poczucie odpowiedzialności za jego dobro.

Za najlepsze podwaliny pod sprawnie funkcjonujące społeczeństw obywatelskie uważane są organizacje obywatelskie. Wzmacniają one oraz urzeczywistniają prawa obywateli do aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym i samorealizacji we wszystkich aspektach życia.

Spółeczeństwo obywatelskie realizuje więc to wszystko, co nie jest zabronione przez prawo i akceptowane zasady moralne. Na dodatek zabrania się w nim jak najmniej. To co dozwolone, jednostki mogą robić jak chcą. To pozwala z kolei zwiększyć możliwości wyborów i rozwiązań, które zarówno dla społeczeństwa obywatelskiego i dla jednostki są najbardziej efektywne i opłacalne.

2.9.1. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe stanowią niezwykle ważny element demokracji i społeczeństwa obywatelskiego. Świadczą określone usługi, a dzięki swojej specyfice, często mogą to robić w sposób bardziej efektywny niż inne podmioty. Według ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, organizacjami pozarządowymi są jednostki niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych oraz niedziałające w celu osiągnięcia zysku. Najliczniejszymi formami prawnymi, w jakich zakładane są organizacje pozarządowe są stowarzyszenia i fundacje.

W 2019 roku na terenie gminy Zagnańsk zarejestrowanych było 37 stowarzyszeń i organizacji społecznych, w tym ochotnicze straże pożarne, kluby sportowe oraz fundacje. Aby móc porównać liczbę organizacji pozarządowych w różnych jednostkach terytorialnych, należy podać ich ilość w przeliczeniu na stałą liczbę ludności, w tym przypadku każdy tysiąc mieszkańców. Analizując potencjał gminy Zagnańsk należy zauważyć, że w całym analizowanym pięcioletnim przedziale czasu, statystycznie w gminie było mniej organizacji pozarządowych niż w kraju, województwie czy też powiecie kieleckim.

Tabela 12. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	3,51	3,68	3,85	3,68	3,83
Województwo Świętokrzyskie	3,27	3,44	3,60	3,54	3,70
Powiat Kielecki	2,84	3,01	3,14	3,14	3,24
Gmina Zagnańsk	2,85	2,93	2,99	2,85	3,00

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W przeciągu analizowanego przedziału czasu na terenie Polski w 2018 roku miał miejsce spadek liczby organizacji pozarządowych. Ten sam trend widoczny jest również w województwie świętokrzyskim oraz gminie Zagnańsk. Pozytyw wynikający

z liczebności organizacji pozarządowych nie zawsze przekłada się na aktywność tych jednostek, które czasami charakteryzują się niską skutecznością w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania. Niestety nie we wszystkich sołectwach gminy Zagnańsk zarejestrowane są organizacje pozarządowe. Taka sytuacja jednakże nie oznacza, że na takim obszarze nie jest prowadzona działalność społeczna.

Uzupełnieniem stowarzyszeń, w tym Ochotniczych Straży Pożarnych są również tzw. grupy nieformalne, czyli np. koła gospodyń wiejskich. Działają one lokalnie, bardzo często aktywizując środowisko wiejskie.

2.10. Analiza SWOT

Jedną z podstawowych metod analizy strategicznej jest analiza SWOT, która polega na ustaleniu silnych i słabych stron zasobów własnych gminy oraz szans i zagrożeń związanych z jej otoczeniem.

W dniu 27 sierpnia odbyło się międzyinstytucjonalne spotkanie warsztatowe, na którym pracowano nad analizą SWOT obszaru pomocy społecznej gminy. W pierwszym etapie wskazano czynniki w ramach mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. Następnie każdemu czynnikowi przypisano ocenę w skali od 1 do 5. Ostatnim etapem było nadanie wag poszczególnym czynnikom w zależności od istotności, z założeniem, że suma musi być równa 1. Dzięki temu uzyskano wartość punktową dla każdego czynnika.

Mocne Strony	Ocena	Waga	Punkty
kompetentny zespół, ciągle kształcenie	5	0,11	0,55
działania profilaktyczne	5	0,13	0,65
sprawne stowarzyszenia	5	0,03	0,15
skonsolidowany mocny zespół, współpraca interdyscyplinarna, w tym np. na linii GOPS - Policja-UG	5	0,15	0,75
spokojna, bezpieczna gmina,	4	0,1	0,4
dobra praca asystenta rodziny	5	0,03	0,15
znajomość środowiska lokalnego	5	0,09	0,45
angażowanie dzieci w wolontariat np. w sprawy osób starszych	5	0,02	0,1
doświadczenie w realizacji projektów UE	5	0,06	0,3
infrastruktur społeczna	4	0,01	0,04
sprawnie działające OSP	4	0,01	0,04
zespoły ludowe, chóry kościelne	5	0,03	0,15
koła gospodyń wiejskich	5	0,03	0,15

grupa AA "Bartek"	5	0,04	0,2
punkt konsultacyjny ds. przeciwdziałania przemocy	5	0,02	0,1
brak posterunku policji - komisariat z Kielc zapewnia lepszą "obsługę" gminy	4	0,07	0,28
prężnie działająca biblioteka	5	0,04	0,2
warsztaty terapii zajęciowej (ośrodek dla niepełnosprawnych)	5	0,03	0,15

Słabe Strony	Ocena	Waga	Punkty
lokal OPS, niedostosowany do osób niepełnosprawnych	4	0,15	0,6
niewystraszająca ilość miejsc w DPS	5	0,2	1
brak psychologa w szkołach	5	0,15	0,75
niepełne etaty pedagogów szkolnych	3	0,15	0,45
brak samochodu dostosowanego do osób niepełnosprawnych związanego z dowozem uczniów	2	0,01	0,02
okresowo niewystarczające zasoby w zakresie usług opiekuńczych	2	0,01	0,02
brak dodatkowych asystentów rodziny	1	0,01	0,01
brak żłobka	3	0,02	0,06
brak dziennego domu wsparcia dla seniora	5	0,3	1,5

Szanse	Ocena	Waga	Punkty
Nowa perspektywa finansowa - nowe zewnętrzne środki finansowe	5	0,2	1,00
Większy dostęp do nowoczesnych środków komunikowania się	3	0,07	0,21
Wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie uzależnień	3	0,09	0,27
Kampanie profilaktyczne na szczeblu krajowym	4	0,08	0,32
Podniesienie jakości życia mieszkańców	5	0,12	0,6
Wzrost liczby mieszkańców gminy	3	0,04	0,12
Wydłużający się okres aktywności społecznej i fizycznej	4	0,14	0,56
Mobilność zawodowa sprzyjająca podejmowaniu pracy poza miejscem zamieszkania	3	0,1	0,3
Obniżenie bezrobocia	4	0,11	0,44
Rozwój wolontariatu	4	0,05	0,2

Zagrożenia	Ocena	Waga	Punkty
niskie wynagrodzenia pracowników	5	0,2	1,00
osoby bezrobotne chcą pozostać bez pracy, wielopokoleniowa bezradność	4	0,19	0,76
migracja młodzieży do dużych miast	4	0,17	0,68
uzależnienie dzieci, młodzieży od technologii	5	0,09	0,45
przerzucenie odpowiedzialności finansowej ze szczebla	5	0,2	1

rządowego na samorządowy			
nieadekwatny system pomocy społecznej - przepisy, legislacja	4	0,1	0,4
brak terenów inwestycyjnych	5	0,05	0,25

Po zsumowaniu wszystkich punktów należy wybrać właściwą strategię działań. W przypadku gminy Zagnańsk będzie strategia konserwatywna, wykorzystująca mocne strony do pokonania zagrożeń. Bardzo mocną stroną systemu pomocy społecznej w Zagnańsku jest wykwalifikowana kadra, posiadająca kwalifikacje i doświadczenie zawodowe oraz znająca lokalne środowisko. Realizacja wielu zadań oraz inwestycji będzie wymagała pozyskania dodatkowych funduszy, stąd niezwykle ważnym jest doświadczenie pracowników przy realizacji projektów unijnych oraz rządowych. Wśród słabych stron należy wskazać brak psychologa w szkołach oraz niepełne etaty pedagogów szkolnych. Duża liczba rodzin z gminy Zagnańsk otrzymuje pomoc z tytułu niepełnosprawności bądź ciężkiej choroby, dlatego ważnym jest odpowiednie dostosowanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zagnańsku do potrzeb osób niepełnosprawności, zgodnie z zaleceniami dotyczącymi dostępności. Na terenie gminy nie ma również ośrodka ukierunkowanego na pracę z osobami starszymi, co przy starzejącym się społeczeństwie będzie niebawem stanowiło wyzwanie dla gminy, aby zapewnić im wsparcie. Wśród zagrożeń zauważalnym jest przeciążenie pracowników opieki społecznej, ciągle dokładane nowe obowiązki, niskie wynagrodzenia oraz wymagane kierunkowe wykształcenie mogą spowodować, że w przyszłości gmina będzie cierpieła na deficyt pracowników socjalnych.

3. Lokalne problemy społeczne

Poprzez problem społeczny należy rozumieć niekorzystne zjawisko dla danej społeczności, oceniane przez tę społeczność jako niepożądane, niebezpieczne oraz konieczne do wyeliminowania. Wśród najpowszechniejszych problemów społecznych należy zaliczyć: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, uzależnienia itp.

3.1. Analiza metodą Pareto-Lorenza

Niniejsza analiza oparta jest na zasadzie, według której często tylko kilka składników wpływa na większość skutków. Ogólnie rzecz ujmując można stwierdzić, iż niewielka liczba przyczyn odpowiada za większość występujących zjawisk. Skorygowaniem tych czynników można w skali ogółu znacznie poprawić jakość całego zjawiska, dlatego niezwykle istotnym jest ich identyfikacja, aby nie marnować zbędnych potencjałów na małoistotne przyczyny. Diagram Pareto-Lorenza nazywany jest również metodą ABC lub prawem 20-80. Zasada Pareto umożliwia znalezienie 20% przyczyn przynoszących 80% strat. Podane wartości procentowe są umowne, gdyż równie dobrze może chodzić np. o proporcję 70-30. Analiza ABC jest metodą porządkowania i grupowania elementów analizowanych zbiorów ze względu na wybrane kryterium. W wyniku grupowania elementy grupy A mają największą wartość, natomiast grupy C marginalne znaczenie.

Przy użyciu metody Pareto-Lorenza można wskazać kilka głównych przyczyn, z powodu których przyznawana jest pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zagnańsku. To właśnie te przyczyny są najbardziej istotne dla kwestii pomocy społecznej. Należy jednak mieć na uwadze, że korzystając z tej metody opieramy się tylko i wyłącznie na danych statystycznych wygenerowanych przez system pomocy społecznej i nie oddaje pełnego obrazu sytuacji społecznej gminy – może posłużyć jako analiza wejściowa.

Tabela 13. Problemy społeczne w latach 2017-2019 według zestawienia Pareto-Lorenza

Powód	Liczba rodzin Σ2017-2019	Udział w populacji (%)	Wartość skumulowana (%)	Kategoria
Długotrwała lub ciężka choroba	703	25,44%	25	A
Ubóstwo	617	22,33%	47	
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	471	17,05%	64	
Niepełnosprawność	449	16,25%	80	
Bezrobocie	413	14,95%	95	B
Potrzeba ochrony macierzyństwa	48	1,74%	97	
Alkoholizm	38	1,38%	98	
Zdarzenia losowe	18	0,65%	99	C
Trudności w przystosowaniu	3	0,11%	99	

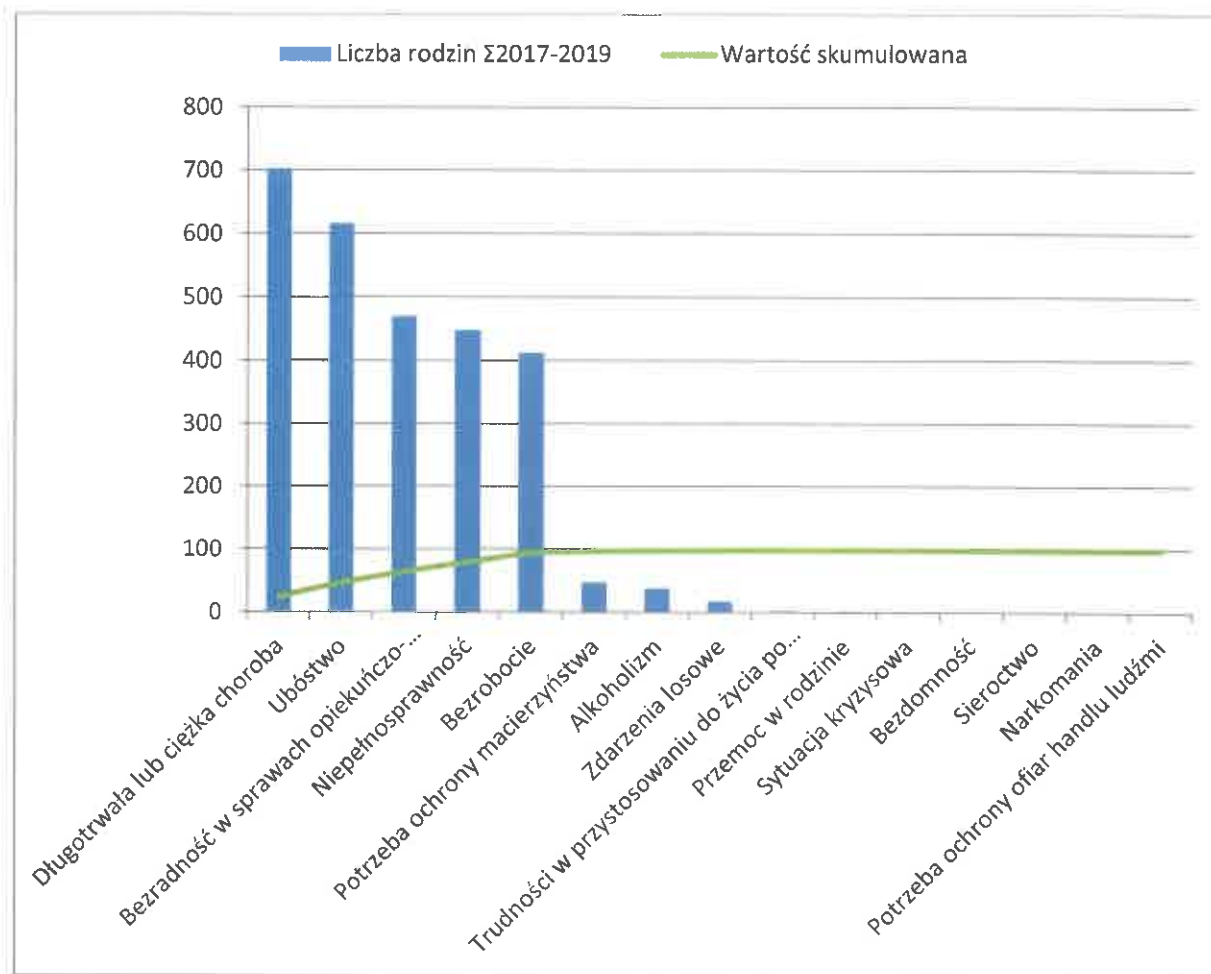
do życia po zwolnieniu z ZK			
Przemoc w rodzinie	2	0,07%	99
Sytuacja kryzysowa	1	0,04%	99
Bezdomność	0	0,00%	99
Sieroctwo	0	0,00%	99
Narkomania	0	0,00%	99
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0,00%	99

Źródło. Opracowanie własne.

Liczba rodzin podana w tabeli jest wartością skumulowaną z lat 2017-2019. Wyniki analizy metodą Pareto-Lorenzo prezentowane powinny być za pomocą diagramu składającego się dwóch głównych części.

- wykres słupkowy – histogram uszeregowany w porządku malejącym.
- wykres liniowy – prezentuje skumulowany procentowy udział przyczyn przyznania pomocy.

Wykres 14. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo

Źródło. Opracowanie własne.

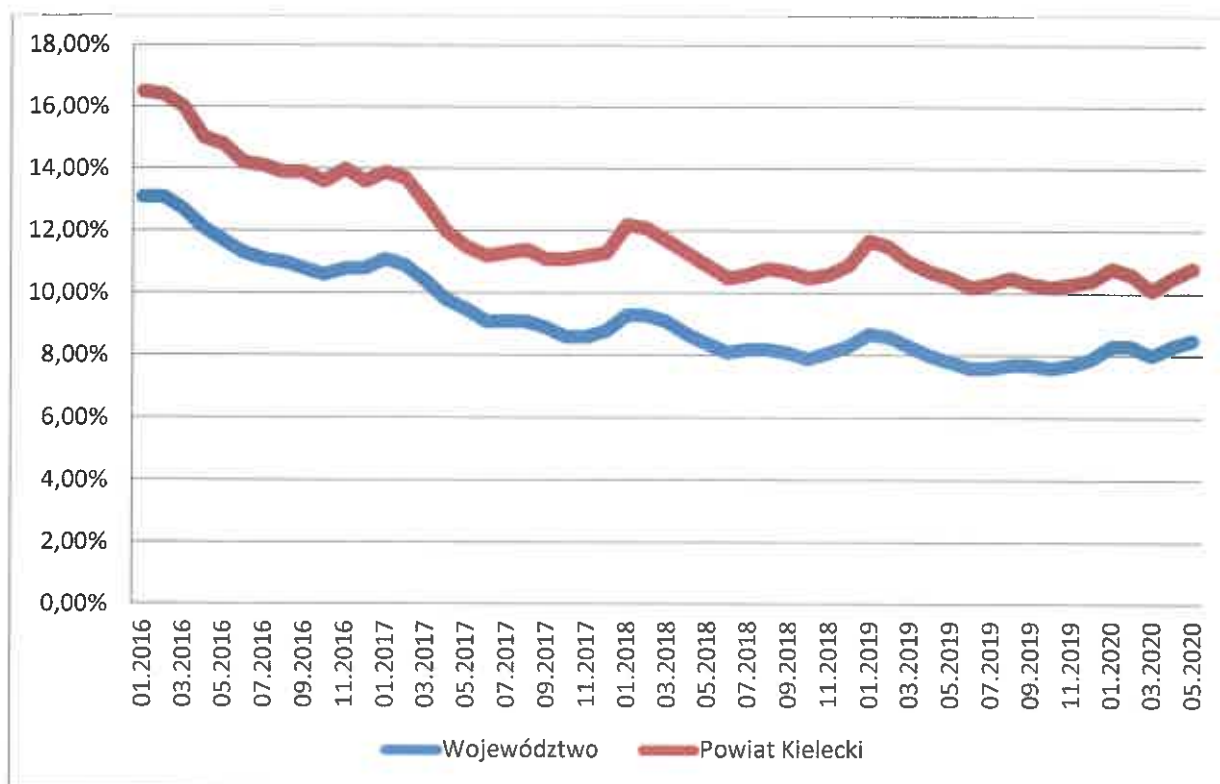
Na powyższym wykresie widać, iż cztery pierwsze powody przyznawania pomocy, tj. długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych odpowiadają za 80% wszystkich przyczyn. To właśnie te problemy społeczne należy uznać jako dominujące w gminie Zagnańsk. Dołączając do tego jeszcze bezrobocie otrzymujemy łącznie 95% wszystkich przypadków. Pozostałe czynniki mają zatem znaczenie marginalne i łącznie odpowiadają za 5% przyznanej pomocy.

3.2. Bezrobocie

Istotnym problemem społeczno-gospodarczym występującym na terenie całego województwa świętokrzyskiego jest bezrobocie. Jest to zjawisko trudne do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego, przez co część osób pozostająca bez pracy nie jest ujęta. Z drugiej strony zdarzają się przypadki wpisania w szereg bezrobotnych osób, które wykonują pracę zawodową w tzw. „szarej strefie”, czyli bez płacenia podatków. Należy też pamiętać, że istnienie dużej liczby bezrobotnych pogarsza sytuację osób zatrudnionych, co przejawia się tym, że często są oni zmuszani do gorszych warunków pracy, a także do zawierania mniej korzystnych umów o pracę. W teorii ekonomii funkcjonuje również pojęcie naturalnej stopy bezrobocia, która informuje, jaka część siły roboczej nie chce podjąć pracy za wynagrodzenie płacone w momencie równowagi na rynku pracy. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia są wskaźnikami pokazującymi stan bezrobocia na określony moment. W poszczególnych krajach do ustalania liczby bezrobotnych stosowane są różne metody. Podstawą szacunków są dane urzędów pracy oparte o rejestr osób bezrobotnych, w tym przypadku Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach.

Na koniec 2019 roku stopa bezrobocia w powiecie kieleckim wyniosła 10,4% i była większa o 2,5 punktu procentowego (p.p.) od poziomu bezrobocia w województwie świętokrzyskim.

Wykres 15. Stopa bezrobocia w powiecie kieleckim oraz województwie świętokrzyskim

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych WUP w Kielcach.

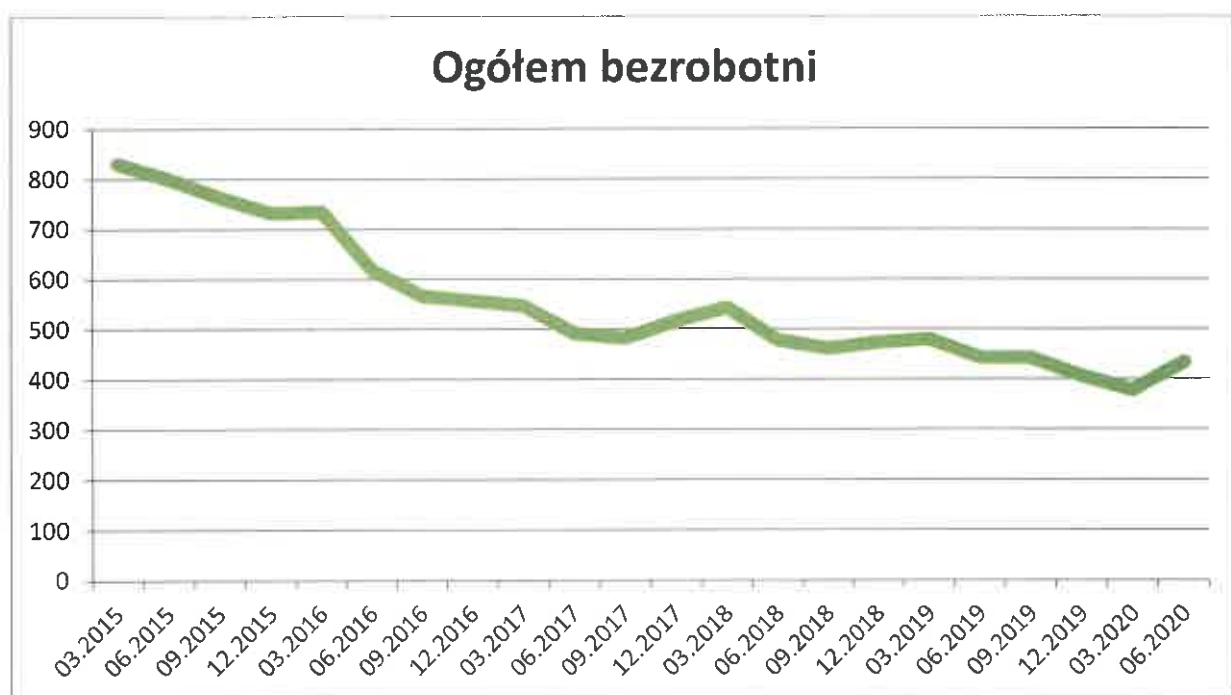
Czerwona linie na powyższym wykresie prezentuje stopę bezrobocia w powiecie kieleckim w przeciągu czterech ostatnich lat. Z początkowych 16% wskaźnik ten spadł do około 11 w ostatnim roku, swój minimalny poziom osiągając w maju 2020 roku – 10,10%. Z wykresu widać również korelację stopy bezrobocia w powiecie oraz w województwie. Jest to naturalne zjawisko, ponieważ bezrobocie jest skomplikowanym problemem społecznym, na który wpływ ma ogólna sytuacja ekonomiczna kraju. Wywołuje ono negatywne skutki zarówno ekonomiczne, jak i społeczne. Makroekonomiczne skutki bezrobocia dotyczą utraconej produkcji w gospodarce w rezultacie niepełnego wykorzystania siły roboczej oraz pogorszenia stanu budżetu państwa oraz gminy w wyniku zmniejszenia przychodów budżetowych z tytułu podatków oraz zwiększenia wydatków na zasiłki i inne formy pomocy społecznej. Mikroekonomiczne skutki bezrobocia polegają na pogorszeniu sytuacji materialnej bezrobotnych i ich rodzin w okresie pozostawania bez pracy. Analizując makrospołeczne skutki bezrobocia, należy pamiętać o istnieniu bezrobotnych nie zawsze zarejestrowanych przez rejonowe urzędy pracy (są to przeważnie kobiety i młodzież, nie mający żadnego zatrudnienia).

Bezrobocie jest również istotnym elementem polityki społecznej, w każdym państwie, w którym gospodarka oparta jest o mechanizm wolnorynkowy. Utrzymujące się przez dłuższy czas bezrobocie może powodować napięcia społeczne.

W gminie Zagnańsk na koniec 2019 roku zarejestrowanych było 406 osób bezrobotnych, co stanowiło jeden z najniższych rezultatów począwszy od 2015 roku, czyli w przekroju całego analizowanego okresu. W przypadku gminy Zagnańsk zauważalne są niewielkie okresowe wahania liczby osób bezrobotnych związane z sezonowością niektórych branż (np. budownictwa, rolnictwa), co odpowiada charakterowi gminy. Szczegółowy przebieg poziomu bezrobocia na terenie gminy prezentuje poniższy wykres.

Wykres 16. Osoby bezrobotne w gminie Zagnańsk w latach 2015-2019 w ujęciu kwartalnym

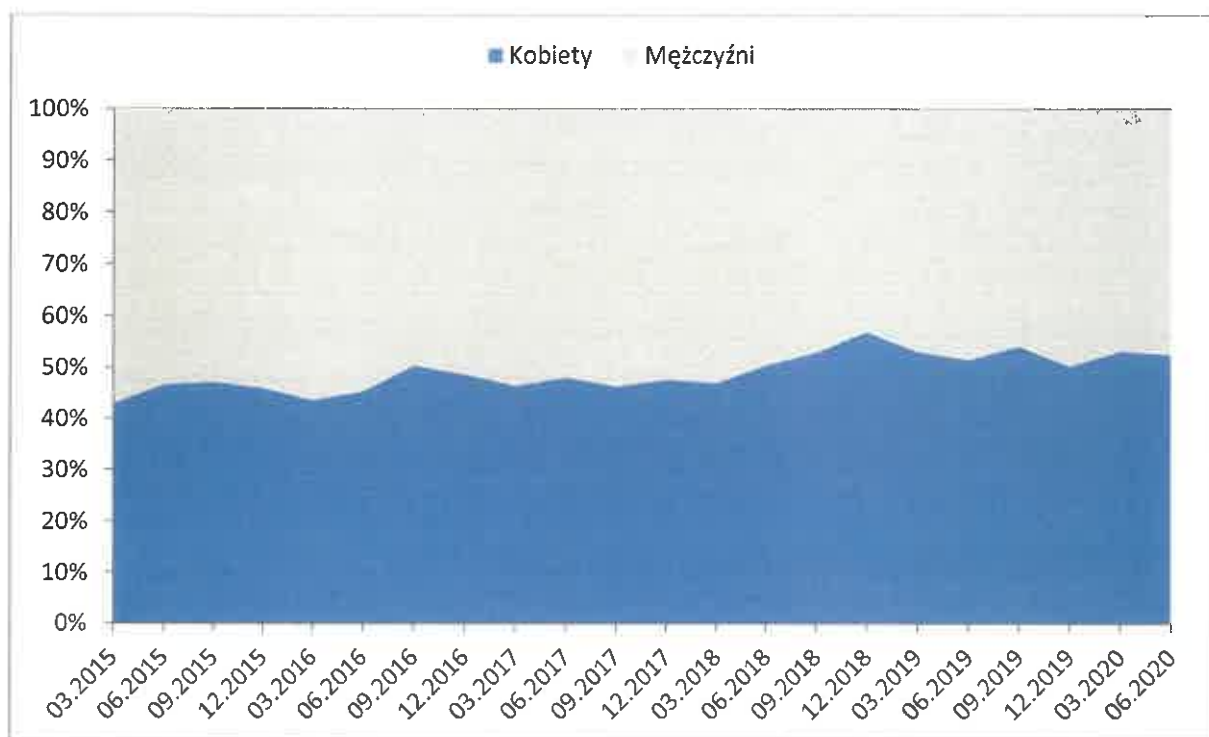

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kielcach.

Współczynnik feminizacji w gminie Zagnańsk wynosi 102. Oznacza to, iż na 100 mężczyzn przypadało 102 kobiet. Jak wynika jednak z piramidy wieku GUS, liczba kobiet znacznie przewyższa liczbę mężczyzn dopiero w starszych grupach wiekowych. Analizując strukturę bezrobocia w gminie Zagnańsk pod kątem płci można wyodrębnić dwa trendy. Do końca pierwszego kwartału 2018 roku wśród osób bezrobotnych przeważali mężczyźni, natomiast począwszy od drugiego kwartału przewagę liczebną miały kobiety.

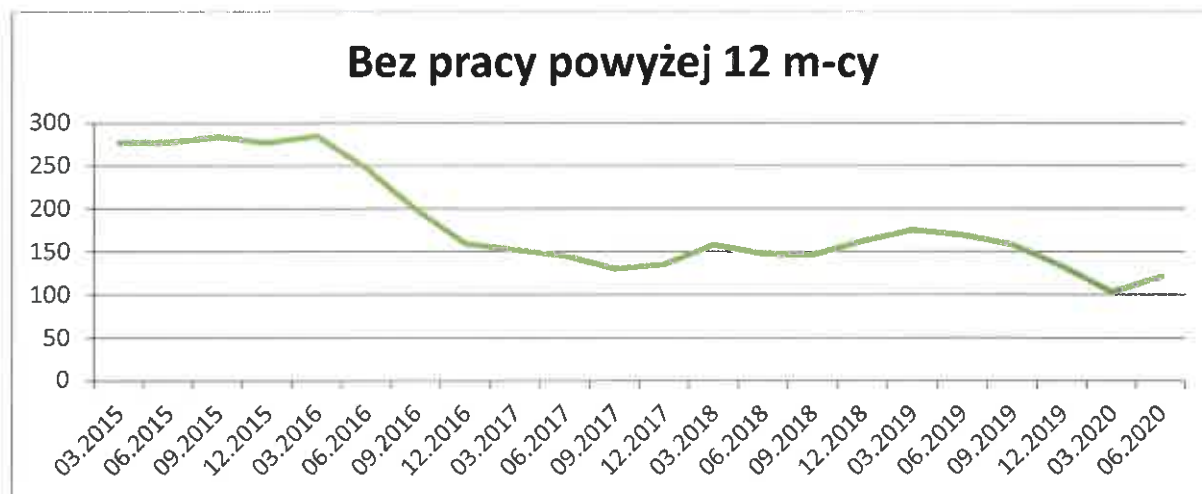
Wykres 17. Bezrobocie na terenie gminy Zagnańsk w podziale na płeć

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kielcach.

Bezrobocie bezpośrednio dotyka osobę pozostającą bez pracy, ale w sposób pośredni cała rodzina odczuwa skutki tego problemu. Zjawisko to wiąże się często z obniżeniem stopy życiowej rodziny oraz niejednokrotnie, jest nierozdzielnie powiązane z innymi problemami, takimi jak np. ubóstwo, alkoholizm, przemoc w rodzinie itp. Przedłużający się okres bezrobocia może te zjawiska dodatkowo nasilać. Początkowy szok spowodowany zwolnieniem z pracy zastępowany jest niejednokrotnie krótką fazą optymizmu i wiary w znalezienie nowego zatrudnienia, a następnie okresem pesymizmu i utraty nadziei. Ostatecznie długotrwałe bezrobocie prowadzi do bezradności co może mieć w dłuższej perspektywie destrukcyjny wpływ na funkcjonowanie rodziny. W gminie Zagnańsk w całym analizowanym okresie czasu osoby pozostające przynajmniej rok bez pracy stanowiły od 26% do niemal 40% wszystkich osób bezrobotnych.

Wykres 18. Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród wszystkich bezrobotnych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kielcach.

Bezrobocie należy również rozpatrywać w kategorii problemów ekonomicznych, ponieważ powoduje problemy finansowe, kłopoty w spłatach kredytu i zadłużenia osoby bezrobotnej, która często popada w prawdziwą pętlę kredytową. Z pomocy finansowej Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach wypłacanej w formie zasiłku mógł skorzystać niewielki odsetek bezrobotnych. W latach 2015-2016 średnio było to 13,5%. W czerwcu 2020 roku jednak już niemal co trzeci bezrobotny mógł skorzystać z tej formy pomocy.

Wykres 19. Udział bezrobotnych z prawem do zasiłku wśród wszystkich bezrobotnych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kielcach.

Dodatkowo Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zagnańsku udzielał wsparcia takim mieszkańcom gminy. Jedną z form pomocy jest przyznanie zasiłku okresowego z tytułu bezrobocia. W 2019 roku z tej pomocy skorzystało 81 osób, czyli o 50 mniej niż w 2015 roku. Średnia pomoc wyniosła 2,5 tys. złotych.

Tabela 14. Zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia

	2015	2016	2017	2018	2019
liczba osób	131	88	71	88	81
kwota świadczeń (zł)	272831	204142	218361	204935	202641

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.3. Ubóstwo

Ubóstwo w ujęciu ekonomicznym oznacza stały brak dostatecznych środków materialnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb społecznych jednostki. Według definicji Organizacji Narodów Zjednoczonych wiąże się z ograniczeniem wyboru i szans życiowych. Narusza ludzką godność oraz uniemożliwia skuteczne uczestnictwo w społeczeństwie, poprzez wykluczenie jednostek i rodzin ze społeczności lokalnych. Ubóstwo często wiąże się z innymi czynnikami patologicznymi jakimi są alkoholizm, narkomania, zaniedbywanie w opiece i wychowaniu oraz przemoc. Do grup szczególnie zagrożonych należy zaliczyć rodziny, których członkowie nie mają stałych zarobkowych źródeł dochodów, innych niż renta lub emerytura. Problem ubóstwa jest jedną z najważniejszych kwestii polityki społecznej w krajach Unii Europejskiej.

Według Indeksu Wewnętrzregionalnego Zagrożenia Ubóstwem w województwie świętokrzyskim opublikowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w 2019 roku, powiat kielecki charakteryzuje się średnim poziomem zagrożenia ubóstwem. Jako przyczyny ubóstwa w województwie świętokrzyskim wskazane są następujące przyczyny:

- niski stopień urbanizacji,
- wyższa stopa bezrobocia w odniesieniu do kraju,

- struktura gospodarki regionu z dominującymi mało efektywnymi działaniami produkcji,
- proces depopulacji wzmocniony niekorzystnymi trendami demograficznymi,
- przeciętny dochód na jednego mieszkańca poniżej średniej krajowej,
- znaczący odsetek osób pracujących w rolnictwie,
- rozdrobnienie gospodarstw rolnych,
- utrzymujący się na stałym poziomie odsetek rodzin wielodzietnych i rodzin niepełnych otrzymujących pomoc społeczną.

Wszystkie te czynniki powodują, że województwo świętokrzyskie od lat należy do najbiedniejszych regionów w Polsce, a co za tym idzie również powiat kielecki oraz gmina Zagnańsk.

Według tego opracowania, wskaźnik deprivacji lokalnej wyrażający stosunek liczby osób w rodzinach otrzymujących świadczenia pieniężne z pomocy społecznej w przeliczeniu na każde 1000 mieszkańców w gminie Zagnańsk wynosił 40,51 i był o 0,61 wyższy niż średnia dla powiatu kieleckiego.

Tabela 15. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2018 roku w powiecie kieleckim

POWIAT KIELECKI		
1.	Bieliny	69,25
2.	Bodzentyń	56,62
3.	Chęciny	29,28
4.	Chmielnik	39,84
5.	Daleszyce	59,15
6.	Górno	71,05
7.	Łagów	48,12
8.	Łopuszno	43,97
9.	Masłów	69,74
10.	Miedziana Góra	39,99
11.	Mniów	41,03
12.	Morawica	33,86
13.	Nowa Słupia	76,37

14.	Piekoszów	36,90
15.	Pierzchnica	61,90
16.	Raków	82,55
17.	Sitkówka-Nowiny	66,11
18.	Strawczyn	28,48
19.	Zagnańsk	40,51
		Średnia: 50,12

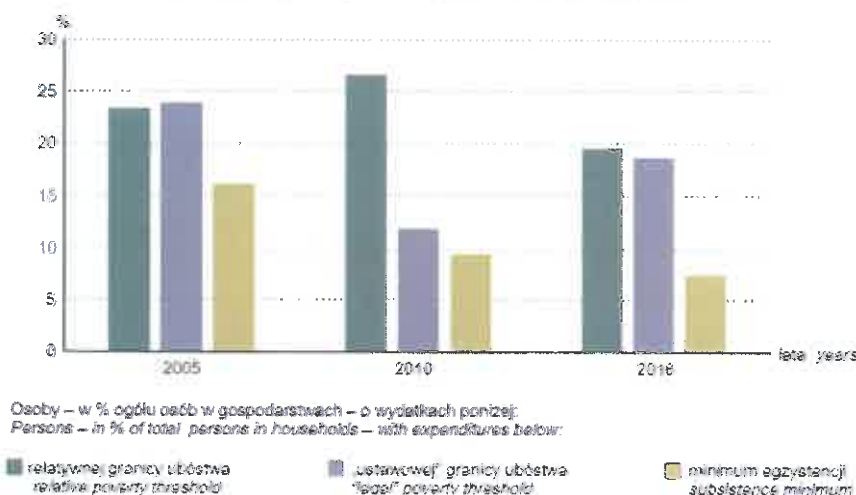
Źródło. Indeks Wewnętrznyregionalnego Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim.

Spośród wszystkich gmin powiatu kieleckiego jedynie Chęciny, Chmielnik, Miedziana Góra, Morawica, Piekoszów oraz Strawczyn ma niższy wskaźnik deprivacji lokalnej.

W polskim ustawodawstwie istnieją różne definicje ubóstwa. Zgodnie z opracowaniem Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej, o biedzie w sensie absolutnym, mówimy w przypadku kiedy uzyskiwane dochody umożliwiają tylko zaspokojenie niezbędnych potrzeb biologicznych pozwalających tylko na utrzymanie przy życiu. Istnieje także tzw. ustawowa granica ubóstwa, ustalona przez wysokość dochodu upoważniającego osoby i rodziny, które takiego dochodu nie osiągają do ubiegania się o pomoc społeczną. Ubóstwo może być pojmowane w sposób względny, w takim przypadku linią ubóstwa jest dochód relatywizowany do standardu materialnego danego społeczeństwa.

Rysunek 3. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w woj. świętokrzyskim

WSKAŹNIKI ZAGROŻENIA UBÓSTWEM W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH
AT-RISK OF POVERTY RATES IN HOUSEHOLDS

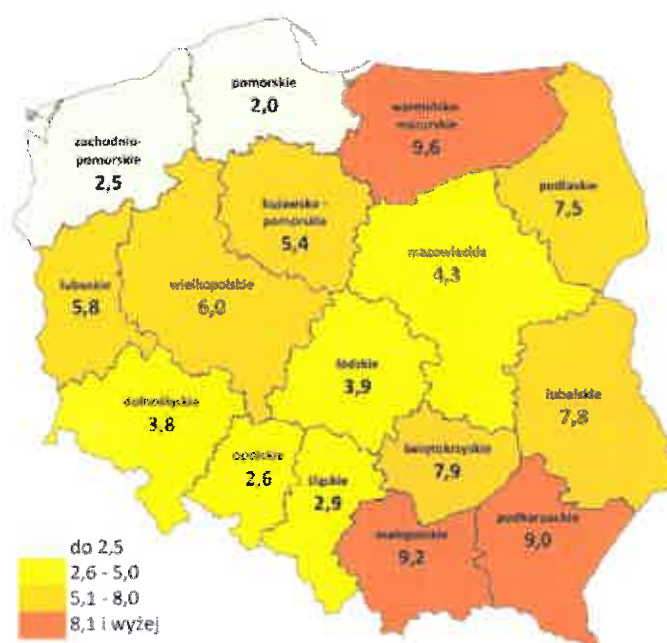

Źródło. Urząd

Z powyższej ilustracji, opracowanej przez Urząd Statystyczny w Kielcach wynika, że w ciągu ostatniej dekady niemal dwukrotnie zmniejszył się odsetek mieszkańców województwa świętokrzyskiego których dochód nie zapewnia minimum egzystencji.

Również opracowanie sygnałne Głównego Urzędu Statystycznego na temat *Zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 roku* potwierdza wcześniejsze ustalenia. Województwami o najwyższej stopie ubóstwa były województwa: warmińsko-mazurskie, małopolskie, podkarpackie oraz świętokrzyskie. Należy jednak odnotować znaczący spadek zasięgu ubóstwa skrajnego oraz ubóstwa relatywnego. Znaczący spadek zasięgu ubóstwa zaobserwowano zwłaszcza wśród rodzin wielodzietnych, gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi oraz gospodarstw z głową rodziny o niskim stopniu wykształcenia. Pomimo poprawy sytuacji, grupy te ciągle należą do najbardziej zagrożonych ubóstwem. W opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego jako czynniki przyczyniające się do spadku zasięgu bezrobocia wymieniono: wzrost wynagrodzeń, spadek bezrobocia oraz wprowadzenie świadczenia wychowawczego oraz Programu Rodzina 500 plus.

Rysunek 4. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2018 roku wg województw (w % osób w gospodarstwach domowych)

Źródło. „Indeks Wewnętrzny regionalnego zagrożenia ubóstwem w województwie świętokrzyskim” Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.

Według tego opracowania czynnikiem decydującym o sytuacji materialnej jednostki i jej rodziny, jest miejsce zajmowane na rynku pracy. Ubóstwem zagrożone są przede wszystkim osoby bezrobotne oraz osoby utrzymujące się z tzw. „innych niezarobkowych źródeł”.

Tabela 16. Liczba rodzin którym przyznano wsparcie z powodu ubóstwa w latach 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	286	258	251	202	164

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2019.

W gminie Zagnańsk trend znamionujący poprawę sytuacji bytowej mieszkańców trwa już przynajmniej od 2015 roku.

3.4. Niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba

Długotrwała choroba bardzo często bywa przyczyną trudnej sytuacji życiowej osoby oraz rodziny. Najczęściej problem ten dotyczy osób starszych, ale zdarzają się również przypadki chorób nawet wśród osób w młodym wieku. Za długotrwałą chorobę należy uznać dolegliwość bądź stan patologiczny, który utrzymuje się przez dłuższy czas i który będzie nadal trwał. Charakteryzuje się ona długotrwałością, przebiegiem łagodniejszym niż w przypadku stanu ostrego, pogorszeniem sprawności, nieodwracalnością zmian patologicznych oraz następstwami psychospołecznymi.

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba niejednokrotnie są ze sobą ściśle powiązane. W modelu medycznym za niepełnosprawność uznaje się bowiem bezpośrednią konsekwencję choroby lub uszkodzenia. Zgodnie z modelem społecznym, niepełnosprawność powstaje w skutek ograniczeń, jakich doznają osoby nią dotknięte w środowisku zamieszkania.

Według Światowej Organizacji Zdrowia za osobę niepełnosprawną uznaje się taką, która nie może samodzielnie, częściowo bądź całkowicie zapewnić sobie możliwości normalnego życia indywidualnego i społecznego na skutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia sprawności fizycznej lub psychicznej.

Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym, w niniejszej Strategii szczególnie uwzględnione zostaną płaszczyzny: psychologiczna i społeczna. Już sam fakt uszkodzenia funkcji życiowych znacząco utrudnia, a niekiedy wręcz uniemożliwia wykonywanie zadań społecznych, co jest powodem pogłębiania stanu izolacji psychicznej. Osoby niepełnosprawne niemal każdego dnia borykają się ze skutkami barier architektonicznych, transportowych i komunikacyjnych.

Problemy zdrowotne nasilają się z wiekiem człowieka, dlatego też, wraz ze starzeniem się społeczeństwa problem niepełnosprawności będzie narastał. Konieczne będą zatem większe nakłady na zapewnienie tym ludziom opieki, rehabilitacji oraz integracji z resztą społeczności. Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, przewidujące wydłużenie życia można spodziewać się w przyszłości, że wzrośnie udział świadczeń udzielanych w ramach pomocy społecznej, które podyktowane są długotrwałą chorobą lub niepełnosprawnością.

Tabela 17. Rodziny korzystające z wsparcia pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby

Rok	2017	2018	2019
Powód przyznania pomocy	niepełnosprawność		
Liczba rodzin	179	146	124
Powód przyznania pomocy	długotrwała lub ciężka choroba		
Liczba rodzin	262	228	213

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

W przeciągu analizowanego trzyletniego przedziału czasu liczba rodzin, które otrzymały wsparcie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zagnańsku z powodu niepełnosprawności bądź długotrwałej lub ciężkiej choroby sukcesywnie zmniejszała się.

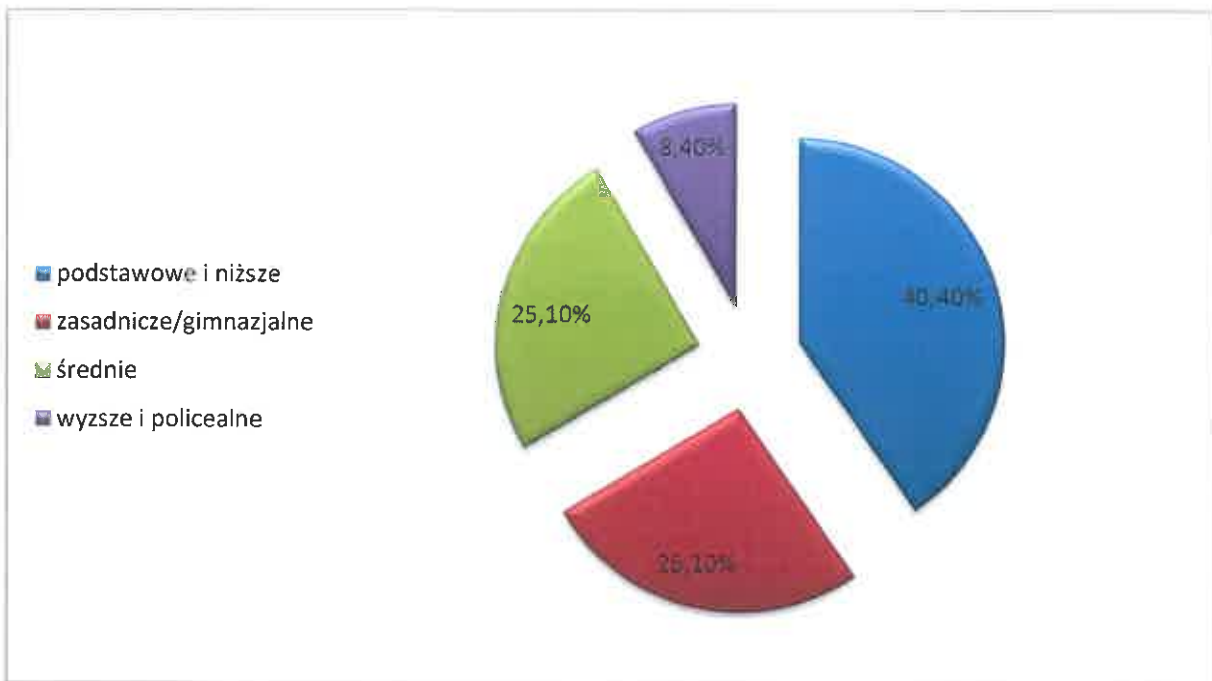
Ustawa o pomocy społecznej określa, jakie zadania są realizowane na szczeblu gminy i powiatu. Podzielone są na świadczenia o charakterze finansowym, rzeczowym i usługowym. Wśród świadczeń z pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych oraz biernych zawodowo z powodu wieku, przewidziany jest zasiłek stały.

Kolejną z form pomocy jest wypłata zasiłku okresowego z powodu niepełnosprawności bądź z tytułu długotrwałej choroby. Okres na jaki przyznawany jest zasiłek okresowy uzależniony

jest od indywidualnej sytuacji osoby czy rodziny. Określa go Ośrodek Pomocy Społecznej właściwy dla miejsca zamieszkania, na podstawie wywiadu środowiskowego.

Według Raportu z Diagnozy Społecznej 2009, zaledwie 8,4% niepełnosprawnych mieszkańców województwa świętokrzyskiego legitymuje się wykształceniem wyższym lub policealnym. Ponad 40% miało wykształcenie podstawowe lub niepełne podstawowe. Wśród pozostałych osób poziom wykształcenia rozkłada się niemal po równo.

Wykres 20. Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych w województwie świętokrzyskim

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020.

Na podstawie danych dostępnych są na stronie Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych można zaobserwować, iż w skali kraju, odsetek osób niepełnosprawnych posiadających wykształcenie wyższe zwiększył się z 9 % (rok 2013) do 11% (2016).

Tabela 18. Stopa bezrobocia wśród aktywnych zawodowo osób niepełnosprawnych

L.p.	Wykształcenie	Stopa bezrobocia
1.	Wyższe	10,5
2.	Policealne i średnie zawodowe	8,3
3.	Średnie ogólnokształcące	14,7
4.	Zasadnicze zawodowe	11,0

Źródło. Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Wśród osób niepełnosprawnych aktywnych zawodowo, najwięcej osób bezrobotnych legitymuje się wykształceniem podstawowym bądź niepełnym podstawowym. Jest to ogólnokrajowy trend ale ma on również odzwierciedlenie w gminie Zagnańsk.

We wsi Belno w gminie Zagnańsk funkcjonuje Warsztat Terapii Zajęciowej dla osób niepełnosprawnych. Organizowane są tam warsztaty artystyczne, stolarskie, komputerowe, rehabilitacyjne oraz gastronomiczne pełniące funkcje rehabilitacji społecznej i zawodowej.

3.5. Sytuacja osób starszych

W Polsce mamy do czynienia ze starzejącym się społeczeństwem. Jednym z powodów są postępujące zmiany społeczno-ekonomiczne, przenoszące się na wzrost stopy życiowej ludności. Osiągnięcia medycyny przyczyniają się również do wydłużenia ludzkiego życia. Trudności, z którymi spotykają się osoby starsze to między innymi:

- Sytuacja finansowa.
- Choroby oraz niepełnosprawność.
- Lokomocja.
- Wykonywanie codziennych czynności.
- Obsługa nowych technologii.
- Relacje z rodziną i innymi ludźmi, spowodowane brakiem wzajemnego zrozumienia.
- Obniżona samodzielność.

Wymienione czynniki powodują marginalizację osób starszych. Jest ona szczególnie widoczna po przekroczeniu wieku emerytalnego, co często wiąże się z eliminacją takiej osoby z jej aktywnego życia zawodowego i społecznego. W ogólnym odczuciu społeczeństwa starość często powiązana jest z niedołążnością oraz chorobą. Poczucie takie wynika między innymi z cech charakteryzujących starość, czyli spadku zdolności adaptacyjnych, nasileniu zależności od innych osób spowodowanej postępującemu ograniczaniu samodzielności życiowej itp.

Jak wynika z wcześniejszej diagnozy demograficznej, w gminie Zagnańsk rośnie udział osób w wieku poprodukcyjnym wśród ogółu populacji gminy. Należy również zauważyć, że wśród osób w wieku poprodukcyjnym, największą liczbę osób stanowią kobiety (około 57%).

Według prognozy demograficznej udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców, w ciągu najbliższych 30 lat wzrośnie z obecnych 21% do około 32%. Wskaźnik na tak wysokim poziomie stanowić będzie bardzo duże obciążenie dla finansów gminy. Na przestrzeni najbliższych 30-40 lat, proces „starzenia się” społeczeństwa stanie się jednym z głównych problemów, z którymi będą zmagali się samorzady, nie tylko w województwie świętokrzyskim, ale w niemal całej Polsce.

Dzisiejsze postrzeganie starości różni się od sprzed jeszcze 20 lat. Coraz więcej osób w podeszłym wieku chce jak najdłużej funkcjonować samodzielnie. Aby było to możliwe muszą zachować swoją aktywność – fizyczną i społeczną, co jest zarówno w interesie jednostki jak również całego społeczeństwa. Aktywizacja osób starszych jest zatem ważnym zadaniem władz publicznych oraz organizacji społecznych.

Ważną inicjatywą w zakresie aktywizacji seniorów było utworzenie ośrodka wsparcia pod nazwą „Klub Senior+” będącego jednostką organizacyjną pomocy społecznej i połączenie go z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Zagnańsku (uchwała nr 126/VIII/2019 Rady Gminy Zagnańsk z dnia 29 listopada 2019r.). Klub cieszy się dużym zainteresowaniem wśród tej grupy wiekowej a swoją ofertą prozdrowotną obejmuje m.in. zajęcia rekreacyjne, ruchowe, integrujące, edukacyjno-kulturalne. Nie wszyscy seniorzy chcą jednak brać udział w działalności klubu seniora czy innych organizacji. Dla części osób środowiskiem aktywizującym będzie zatem najbliższa rodzina. Niestety model rodziny wielopokoleniowej, w którym osoby starsze mogą liczyć na opiekę najbliższych, jest zastępowany modelem 2+1, czyli rodzice oraz jedno dziecko. Dlatego osoby odchodzące na emeryturę mają prawo czuć się osamotnieni, a powstałe zasoby czasu wolnego muszą wykorzystać w nowym, zastępczym środowisku.

Niestety, ale pomoc instytucjonalna dla osób starszych oraz ich rodzin w Polsce jest niewystarczająca. Jednym z rozwiązań jest pobyt osoby starszej w domu pomocy społecznej. Głównym problemem tej formy wsparcia jest koszt utrzymania mieszkańca domu pomocy społecznej, który często nie może zostać w całości pokryty ze świadczenia emerytalno-

rentowego. W takich przypadkach koszt pobytu w domu pomocy społecznej spoczywa głównie na gminie, a w nielicznych przypadkach na członkach rodziny wskazanych w ustawie o pomocy społecznej i na jej zasadach. Konsekwencją starzenia się społeczeństwa jest wzrost zapotrzebowania na pracę z ludźmi w podeszłym wieku, co przekłada się między innymi na wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze.

Jedną z form pomocy oferowanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zagnańsku jest opłacenie pobytu osoby potrzebującej w domu pomocy społecznej. Bardzo często z tego wsparcia korzystają osoby starsze i niesamodzielne. Na terenie gminy funkcjonuje Rodzinny Dom Opieki dla osób starszych. Oprócz miejsca zamieszkania, wyżywienia, utrzymania czystości, podopieczni mają tam zapewnioną pomoc w podstawowych czynnościach życiowych, pielęgnacyjnych i lekarskich.

Od 2019 roku gmina Zagnańsk przystąpiła również do ogólnopolskiej inicjatywy jaką jest Karta Seniora. Uprawnia ona osoby które ukończyły 60 lat do korzystania ze zniżek na wybrane produkty i usługi.

3.6. Problemy opiekuńczo-wychowawcze

Podstawową komórką społeczną jest rodzina. Zaspokaja ona potrzeby psychiczne, społeczne oraz emocjonalne swoich członków. Pełni również funkcję pierwszego środowiska wychowawczego w życiu dziecka, na które składają się między innymi struktura rodziny, jej sytuacja materialna, atmosfera wychowawcza panująca w domu, poziom wykształcenia rodziców oraz sytuacja zdrowotna.

Przyczyną złego funkcjonowania rodziny jest przeważnie bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego, który przejawia się trudnościami we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny. Objawia się to poprzez problemy w wypełnianiu ról rodzicielskich i problemy wychowawcze związane z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych.

Jednym z problemów, z którymi mogą borykać się rodziny są problemy opiekuńczo-wychowawcze. Problem ten dotyczy głównie dzieci i młodzieży, która nie ma zapewnionej

należytej opieki ze strony swoich opiekunów. Jednak problem ten także dotyczy rodzin, gdzie dzieci swoim zachowaniem sprawiają tak duże kłopoty, z którymi opiekunowie nie są w stanie sami sobie poradzić.

Obowiązkiem gminy jest realizacja zadań określonych w Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ta określa szczegółowo:

- Zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych;
- Zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków;
- Zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Wszelka pomoc powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych.

Tabela 19. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Rok	2017	2018	2019
Liczba rodzin	172	144	155

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2017-2019.

W 2019 roku z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zagnańsku udzielił wsparcia 155 rodzinom.

Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak uzależnienia od alkoholu i środków psychoaktywnych czy przemoc domowa.

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej mogą otrzymać wsparcie w formie asystenta rodziny. Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu

rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny bliskiej i dalszej, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Głównym celem asystentury jest zwiększenie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Efektem takiego działania powinno być usamodzielnienie się rodziny oraz wypełnianie roli rodzica w sposób sprzyjający bezpieczeństwu w środowisku rodzinnym oraz umożliwiający rozwój dziecka. Aby to osiągnąć niezbędnym jest aktywny udział rodziny podczas każdego etapu metodycznego działania od oceny wstępnej, przez układanie planu pracy i jego realizację po ocenę końcową. Prace powinny być indywidualnie dopasowane do możliwości i kontekstu życia rodziny objętej wsparciem.

Ustawa z 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określa w jednym akcie prawnym zarówno zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, jak i zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej, traktując je, jako dopełniające się i wzajemnie powiązane. W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Zagnańsku zatrudniony jest jeden asystent rodziny.

Potencjalne działania podejmowane w ramach asystentury ukierunkowane są na wspieranie środowiska rodzinnego oraz profilaktykę ustrzegającą przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej, której konsekwencją jest przymus opuszczenia przez dziecko własnej rodziny. W 2019 roku wsparciem asystenta objętych było 16 rodzin. W latach poprzednich w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej zatrudnionych było 4 (2016r.), 3 (2017r.) oraz 2 (2018r.) asystentów. Wsparciem objęto odpowiednio 31, 33, 34 rodziny.

Jednym z zadań wynikających z ustawy o pieczy zastępczej jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Nie jest to jednak równoznaczne z rozwiązaniem problemu rodziny. Jest jedynie formą przejściową, mającą na celu zabezpieczenie dziecka podstawowych warunków. Więzy rodzinne oraz emocjonalny stosunek dziecka do środowiska lokalnego jest motywatorem dla rodziców, mającym na celu stworzenie warunków do prawidłowego rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej, dając tym samym szansę na jego powrót do domu.

3.7. Przemoc w rodzinie

Według Kodeksu Karnego przemoc w rodzinie zaliczana jest do kategorii przestępstw. Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, pod pojęciem tym należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny. Przemoc jest zjawiskiem niezależnym od kultury, środowiska, wyznania, wykształcenia, poziomu intelektualnego czy przynależności do grupy społecznej. Prowadzi do narażenia członków rodziny na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narusza ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powoduje szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołuje cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc może mieć postać:

- przemocy fizycznej,
- przemocy psychicznej,
- przemocy seksualnej,
- przemocy ekonomicznej.

W gestii samorządu lokalnego leży podejmowanie działań mających na celu ochronę osób dotkniętych przemocą oraz jej zapobieganiu. W przypadku problematyki przemocy domowej ważne jest współdziałanie wszelkich instytucji pomocowych – policji, szkoły, służb medycznych, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Interdyscyplinarnego oraz wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób mogą wpłynąć lub przyczynić się do zdiagnozowania i rozwiązania problemu.

Skala przemocy jest trudna do oszacowania, ponieważ stereotypy obyczajowe, często funkcjonujące w środowisku lokalnym czynią przemoc wobec kobiet ze strony partnerów nadal akceptowaną formą podporządkowania i przestrzegania wyznaczonych społecznie ról.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na terenie gminy Zagnańsk funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny. Jest to grupa specjalistów podejmująca się współpracy celem udzielenia pomocy osobom lub całym rodzinom znajdującym się w kryzysie i dotkniętym problemem przemocy. Działania te skierowane są na rozwiązanie

konkretnego problemu. Celem głównym zespołu interdyscyplinarnego jest efektywna współpraca instytucji i organizacji na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, poprzez:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Do pracy z poszczególnymi rodzinami i osobami, w stosunku do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą, lub zachodzi obawa, że stosują przemoc - Zespół Interdyscyplinarny powołuje grupy robocze, które realizują indywidualne plany pracy, w odniesieniu do każdej z rodzin.

Zespół interdyscyplinarny w swojej pracy stosuje Procedurę Niebieskiej Karty. Jest to ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego diagnozują sytuację i udzielają pomocy ofiarom. W sytuacji nadużywania alkoholu, kierują sprawcę do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zakres prac Zespołu z trzech ostatnich lat prezentuje poniższa tabela.

Tabela 20. Statystyka dotycząca prac Zespołu Interdyscyplinarnego

	2017	2018	2019
Ilość NK	32	30	37
Wnioski do GKRPA	10	19	4
Skierowania do Punktu Konsultacyjnego (Prawnik, Psycholog)	17	23	14
Skierowanie na Program Korekcyjno-Edukacyjny	7	11	9
Wnioski do Sądu Rodzinnego o wgląd w sytuację	6	7	6
Wnioski do Prokuratury	2	4	5
Ilość posiedzeń ZI	4	4	4
Ilość powołanych Grup Roboczych	29	27	28
Ilość posiedzeń GR	77	81	84

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS

W każdym z ostatnich trzech lat działalności Zespół interdyscyplinarny zbierał się czterokrotnie, utworzono również łącznie 54 Grupy Robocze, które odbyły 242 posiedzenia. W ostatnim roku wszczęto procedurę Niebieskiej Karty wobec 37 rodzin. Po zakończeniu procedury "Niebieskie Karty" pracownicy socjalni nadal monitorowali sytuację rodzin dotkniętych przemocą kontynuując współpracę z rodziną. Zakres udzielonej pomocy obejmował m.in. świadczenia pieniężne oraz pracę socjalną.

W pierwszej połowie 2019 roku opracowana została diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych dla gminy Zagnańsk. Zrealizowane badania ankietowe obejmowały podstawowe problemy społeczne w tym m.in. przemoc w rodzinie oraz w środowisku szkolnym a także postawy społeczne wobec tychże zjawisk. Wg powstałego raportu, łącznie 25% respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie lub podejrzewają, że tak się dzieje. (6% ma takie osoby w swoim otoczeniu, 19% podejrzewa takie osoby). Zestawiając dane z badań lokalnych oraz ogólnopolskich z oficjalnymi danymi bazującymi na realizacji procedury „Niebieskiej Karty” można zauważyć, że wiele przypadków przemocy domowej zapewne ciągle pozostaje niezgłoszonych.

3.8. Ochrona macierzyństwa

W obliczu zagrożeń demograficznych, przejawiających się „starzeniem społeczeństwa”, co spowodowane jest między innymi zmniejszającą się liczbą mieszkańców oraz zmniejszającą się liczbą urodzeń, niezwykle istotnym jest zapewnienie warunków bytowych rodzinom. Rodzina jest zarówno instytucją formalną, jak i społeczną, której celem jest utrzymanie ciągłości biologicznej i kulturowej społeczeństwa. Rodzina stanowi zatem podstawową kwestię w polityce społecznej.

Ochrona macierzyństwa jest jednym z celów pomocy społecznej. Wspierana jest poprzez wypłacanie zasiłków rodzinnych oraz przewidzianych do nich dodatków, takich jak: z tytułu urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, a także świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla osób niemogących wyegzekwować alimentów na dziecko.

Dodatkowym celem samorządu lokalnego powinno być zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach, co umożliwi matkom powrót do aktywności zawodowej

i tym samym pozwoli na poprawę sytuacji finansowej rodziny. W gminie Zagnańsk nie było żadnego żłobka, z kolei w przedszkolach były wolne miejsca.

3.9. Uzależnienia

Zgodnie z definicją Encyklopedii PWN uzależnienia oznaczają *zaburzenie zdrowia, stan psychologicznej albo psychicznej i fizycznej zależności od jakiegoś psychoaktywnego środka chemicznego, przejawiający się okresowym lub stałym przymusem przyjmowania tej substancji w celu uzyskania efektów jej działania lub uniknięcia przykrych objawów jej braku (abstynencyjne objawy)*. Potocznie definicja ta odnosi się do narkotyków, alkoholu czy leków, jednak termin ten ma szersze znaczenie. Może dotyczyć między innymi hazardu, gier czy internetu. Jest to zagadnienie z pogranicza medycyny oraz socjologii. Uzależnienie to choroba utrudniająca prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Bardzo często osoba uzależniona nie zdaje sobie sprawy ze zgubnych skutków swojego nałogu i swoje działania ukierunkowuje na wykonywaniu jakiejś czynności bądź zażywaniu konkretnego środka. Działania takie mają negatywny wpływ zarówno na zdrowie fizyczne jak i psychiczne.

3.9.1. Alkoholizm

Alkoholizm jest uznawany za chorobę, której skutkiem jest psychiczne i fizyczne uzależnienie od środka narkotycznego jakim jest alkohol. Uzależnienie to przejawia się okresowym spożywaniem alkoholu w celu doznawania jego działania psychicznego, a czasem także dla uniknięcia złego samopoczucia, wynikające z jego odstawienia. Objawy fizyczne związane są ze wzrostem tolerancji na alkohol, utratą kontroli nad ilością wypijanych napojów alkoholowych oraz występowaniem Alkoholowego Zespołu Abstynencji po odstawieniu alkoholu.

Najczęściej spotykanymi zagrożeniami związanymi z nadużywaniem alkoholu są:

- Rozpad rodziny;
- Łamanie norm obyczajowych i prawnych;
- Zagrożenie życia;

- Utrata pracy.

Alkoholizm jest problemem ogólnopolskim, który w równym stopniu dotyka zarówno obszary miejskie jak i wiejskie. Picie alkoholu często postrzegane jest jako sposób na życie, na rozwiązywanie problemów. Należy stwierdzić, że alkohol we wszystkich jego postaciach jest łatwo dostępny i nie ma problemu z jego nabyciem. Niepokojącym zjawiskiem jest obniżający się wiek inicjacji alkoholowej, gdyż organizm młodego człowieka w większym stopniu narażony jest na popadnięcie w nałóg. Istnieje również ścisły związek między wczesną inicjacją alkoholową a spożywaniem dużych ilości alkoholu, zażywania narkotyków i przestępczością.

Skala problemu uzależnień jest trudna do zmierzenia, ponieważ osoby których problem ten dotyczy bezpośrednio często starają się ukrywać ten fakt przed innymi ludźmi. W związku z tym niezwykle trudno określić jest dokładną liczbę uzależnionych mieszkańców. Według wyliczeń Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, problem uzależnienia dotyczy ok. 2% mieszkańców Polski. 4% Polaków to dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika. Identyczny odsetek dzieci wychowuje się w rodzinach alkoholików. Ponad 5%, ale nie więcej niż 7 % populacji kraju to osoby pijące szkodliwe, zaś ok. 66% członków rodzin alkoholików (zarówno dorosłych jak i dzieci) staje się ofiarami przemocy domowej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zagnańsku udzielał pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu. W 2016 roku z tego powodu pomoc uzyskały 4 rodziny. W porównaniu z rokiem 2012 oznacza to zmniejszenie liczby rodzin aż o 8.

Tabela 21. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu

	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	19	13	19	13	6

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2019.

Porównując powyższą tabelę do szacowanej skali alkoholizmu wynika, iż pomoc trafia jedynie do niewielkiego odsetka osób uzależnionych oraz ich rodzin. Celem lepszego oszacowania zjawiska, w 2019 roku przeprowadzono diagnozę lokalnych zagrożeń społecznych, w której pytano między innymi o spożycie alkoholu. Żadna z ankietowanych osób nie przyznała się do codziennego spożywania alkoholu. 44% respondentów to osoby

pijące alkohol kilka razy w tygodniu, a 30% - raz w tygodniu. 15% badanych przyznała, że pije alkohol kilka razy w miesiącu, a 4%- kilka razy w roku. 7% respondentów zadeklarowało abstynencję. Badani mieszkańcy najczęściej spożywają piwo - 66% oraz wino - 20%. 6% respondentów najczęściej sięga po wódki smakowe, 4% - wódkę, a kolejne 4% - whisky. Wszyscy ankietowani wskazali, że wiedzą, gdzie może szukać pomocy osoba uzależniona od alkoholu w ich rejonie zamieszkania. Mieszkańcy najczęściej wskazywali ośrodek pomocy społecznej, a także psychiatrę, psychologa i terapeutę.

Ważnym aspektem rozwiązywania problemów alkoholowych są działania profilaktyczne mające na celu zapobieganiu uzależnieniom. Na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, której podstawowym zadaniem jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych. W 2019 roku Komisja odbyła 12 posiedzeń, na których wydała m.in. 2 postanowienia w sprawie lokalizacji punktu sprzedaży napojów alkoholowych, przeprowadzając jednocześnie kontrole w punktach sprzedaży napojów alkoholowych w zakresie naruszania przepisów właściwej ustawy. W analizowanym roku do Komisji wpłynęło 18 wniosków o skierowanie na przymusowe leczenie odwykowe, z czego 7 osób skierowano na leczenie, 8 osób poddało mu się dobrowolnie natomiast w przypadku 3 osób postępowania zakończyły się inaczej. Przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej funkcjonuje również Gminny Punkt Konsultacyjny Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień. W 2019 roku z porad i konsultacji skorzystały 33 osoby z problemami alkoholowymi w rodzinie. Punkt funkcjonuje od 1998 roku i tym samym jest znanym miejscem, gdzie mieszkańcy mogą szukać pomocy i wsparcia.

Równie ważnym elementem instytucjonalnym jest nieformalna grupa AA „BARTEK”, która organizuje cotygodniowe spotkania w podziemiach kościoła w Zagnańsku. W spotkaniach tych biorą udział osoby w różnym stopniu dotknięte chorobą alkoholową, w tym osoby uzależnione i współuzależnione. Grupa liczy około 30 osób. Należy również wspomnieć o kilkusobowej grupie Anonimowych Żon Alkoholików. Obie grupy biorą aktywny udział w wielu wydarzeniach profilaktyczno—edukacyjno-terapeutycznych.

3.10. Bezdomność

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej, za osobę bezdomną uważa się „osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych i nigdzie niezameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych”. Jednak brak formalnego zamieszkania nie jest jedyną oznaką bezdomności. Zdarzają się sytuacje, gdzie z powodu np. konfliktów rodzinnych nie jest możliwym współmieszkanie pod adresem zameldowania. Bezdomność jest problemem, który dotyka kraje i regiony bogate, jak i te uważane za biedne. Wśród wielu powodów tego zjawiska wymienia się najczęściej: alkoholizm, utratę pracy, rozpad rodziny, powrót z zakładu karnego bez możliwości zamieszkania, przemoc w rodzinie. Na obszarze gminy Zagnańsk problem bezdomności ma marginalne znaczenie.

3.11. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka i grup społecznych. Odznacza się akceptowalnym poziomem ryzyka utraty czegoś szczególnie cennego – życia, zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych i dóbr niematerialnych. Jednym z zadań gminy jest zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom oraz osobom przebywającym na terenie gminy.

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Zagnańsk czuwają policjanci z Komisariatu Policji I w Kielcach.

Tabela 22. Analiza bezpieczeństwa w gminie Zagnańsk

	2017	2018	2019
liczba zgłoszeń	892	930	1080
stwierdzone przestępstwa	104	85	84
liczba wykrytych sprawców	87	68	51
przestępstwa o charakterze kryminalnym	39	63	57
liczba sprawców przestępstw przez osoby nieletnie	0	2	2
nietrzeźwi kierujący	11	9	10

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Analizy stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego za okres 2017-2019 na terenie gminy Zagnańsk

Policja nie jest jedyną służbą dbającą o bezpieczeństwo mieszkańców. Na terenie gminy Zagnańsk funkcjonują 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowościach: Zagnańsk, Samsonów, Zabłocie oraz Szałas. Ochotnicze straże pożarne są bardzo ważnym elementem lokalnego środowiska, skupiają wokół siebie zarówno młodych jak i starszych mieszkańców, coraz częściej również kobiety. Strażacy biorą udział nie tylko w akcjach ratowniczo-gaśniczych ale również aktywnie udzielają się w życiu kulturalnym gminy.

4. Część programowa

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

4.1. Podsumowanie diagnozy

Prognozowanie zmian w obszarze polityki społecznej związane jest z analizą poprzez obserwację współczesnych oraz przeszłych zjawisk społecznych. W toku analizy Pascala-Lorenzo długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz bezrobocie jako kluczowe obszary problemowe w gminie Zagnańsk. Kwestiami tymi należy zająć się w pierwszej kolejności. Zespół ds. opracowania Strategii zwrócił również uwagę na mentalność klientów pomocy społecznej, którzy niejednokrotnie nie chcą podejmować próby wyjścia z trudnej sytuacji życiowej ale jednocześnie reprezentują podejście roszczeniowe.

Negatywną prognozą jest starzenie się społeczeństwa. Na przestrzeni najbliższych lat stale będzie wzrastał odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Wiąże się to z koniecznością kontynuacji działań skierowanych do osób starszych, aby aktywnie włączać ich w życie społeczne gminy. Dzięki postępowi medycyny oraz większej świadomości zdrowotnej, coraz więcej osób w wieku powyżej 60 lat chce pozostać aktywnymi, zarówno społecznie jak i zawodowo. Osoby starsze dzięki swojej wiedzy oraz doświadczeniu mogą być inspiracją oraz wsparciem dla młodszych pokoleń. Gmina Zagnańsk staje obecnie przed wyzwaniem aby stworzyć jak najlepsze warunki dla seniorów w zakresie ich aktywizacji.

W związku z tym, że zgodnie z prognozami demograficznymi liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie się zwiększała, można założyć, że nastąpi także wzrost liczby osób niepełnosprawnych. Niepełnosprawni są i pozostaną grupą silnie zróżnicowaną, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. Jednym z wyzwań stawianych przed polityką społeczną jest pomoc w aktywizacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Biorąc pod uwagę sytuację społeczno-gospodarczą należy zauważyć, że malejące bezrobocie oraz pomoc socjalna dla rodzin wielodzietnych przyczyniły się do zmniejszenia skali ubóstwa w Polsce i tym samym w województwie świętokrzyskim. Pomimo tego niezbędne są dalsze działania przyczyniające się do zmniejszenia bezrobocia. Niestety na kwestie zapobiegania bezrobociu Urząd Gminy nie ma bezpośrednich narzędzi, może tylko stwarzać warunki dogodne do rozwoju przedsiębiorczości. Gmina, między innymi poprzez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może minimalizować skutki już istniejącego problemu, między innymi poprzez realizację projektów umożliwiających rozwój swoich umiejętności bądź przebranżowienie. Nawet spadek liczby osób bezrobotnych w ostatnich latach wymusza sytuację, aby podjąć działania aktywizujące osoby długotrwale bezrobotne, które nie są przystosowane do zmiany swojej sytuacji życiowej, ponieważ jednym z częstych efektów długotrwałego bezrobocia jest ubóstwo w tych rodzinach. Dochody mieszkańców gminy Zagnańsk wyglądają korzystnie na tle powiatu i województwa, ale są dużo poniżej średniej krajowej, co ma swoje odzwierciedlenie w dochodach budżetu gminy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych.

Ubóstwo oraz bezrobocie często powiązane są z problemami uzależnień. Spożycie alkoholu stopniowo staje się sposobem na złagodzenie psychicznych problemów odczuwanych przez daną osobę, a tym samym jednym z dominujących środków używanych w celu pokonania codziennych przeciwności i kłopotów. Zakładamy, że w przeciągu kilku najbliższych lat problem ten będzie stanowił wyzwanie stawiane lokalnej polityce społecznej. Konieczne będą działania profilaktyczne dla całej populacji, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Niezbędnym narzędziem jest stały monitoring dostępności i poziomu spożycia alkoholu, szczególnie w przypadku młodzieży.

Do jednych z najczęstszych przyczyn przemocy w rodzinie zalicza się uzależnienie od alkoholu. W związku z ryzykiem pogłębiania się problemu uzależnienia od alkoholu w przeciągu najbliższych lat należy założyć nasilenie tego zjawiska. Konieczne zatem będą działania profilaktyczne w tym kampanie społeczne, które będą w stanie wpłynąć na postrzeganie przemocy w rodzinie. Należy mieć na uwadze, że skala rzeczywistej przemocy domowej jest trudna do oszacowania.

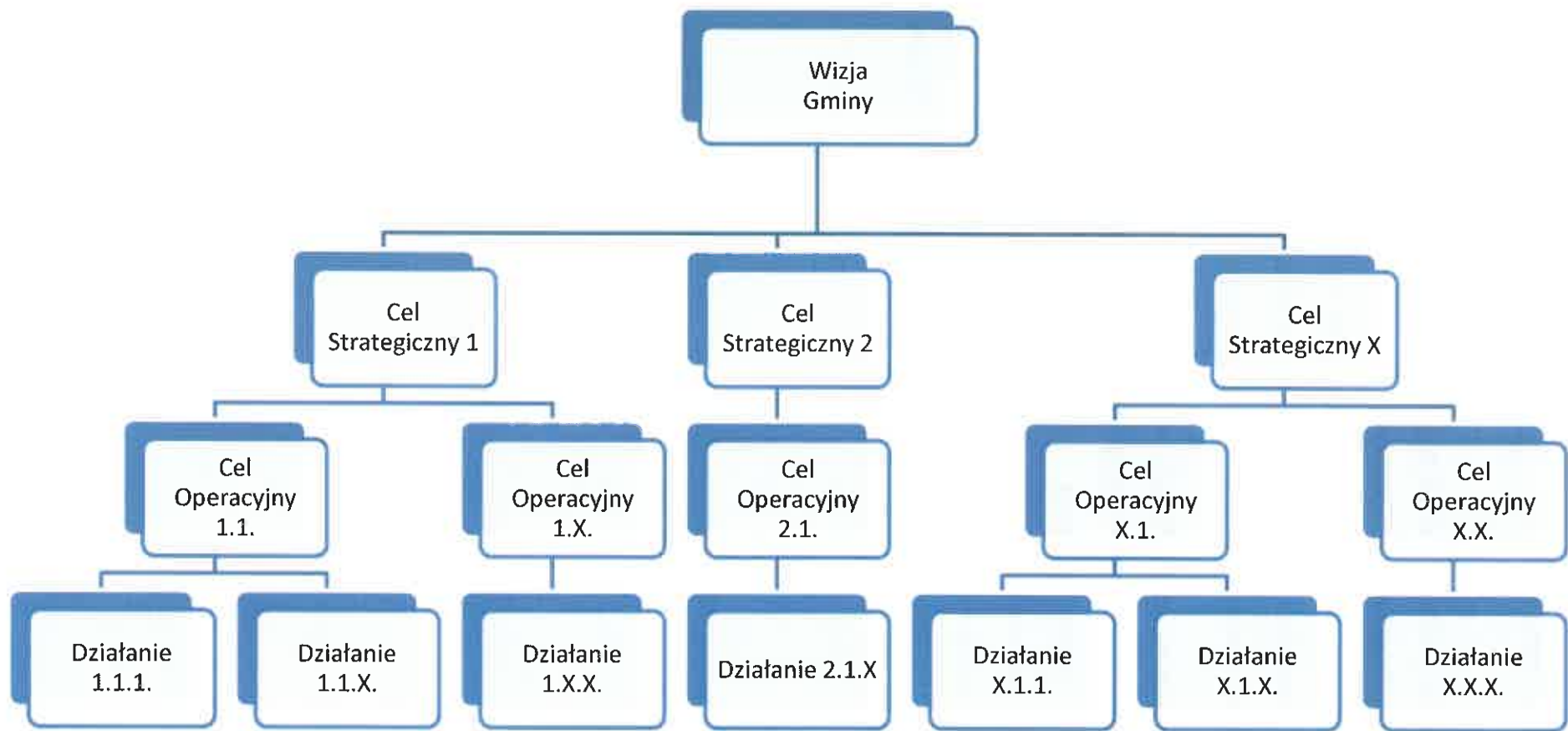
W związku z ograniczonymi środkami własnymi niezbędnym jest wsparcie w postaci zewnętrznych źródeł finansowania. Pracownicy urzędu gminy oraz gminnych jednostek organizacyjnych mają duże doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych co powinno przełożyć się na dalsze inwestycje i działania przy udziale tego kapitału.

4.2. Wizja Gminy

Wizja jest opisem przyszłego wizerunku społecznego gminy, jaki powinien być osiągnięty w następstwie wdrażanej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Stanowi pewien efekt docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota samorządowa, wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych przewag i szans pojawiających się w otoczeniu gospodarczym i społecznym gminy. Na podstawie diagnozy problemów społecznych występujących na terenie gminy sformułowana została misja gminy, która przyjęła poniższą postać:

Gmina Zagnańsk jako miejsce przyjazne seniorom, dbające o swoich mieszkańców i zapewniające im pomoc oraz wsparcie.

Powyższe hasło jest wyrazem potrzeby wypracowania wspólnej wizji wszystkich instytucji działających na terenie gminy. Wypełnienie przyjętej wizji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

4.3. Cele strategiczne i operacyjne

Z diagnozy wytypowano główne obszary polityki społecznej wymagające wsparcia. Wskazano na pomoc osobom niepełnosprawnym, wsparcie osób starszych, wsparcie rodzin, przeciwdziałanie uzależnieniom, niwelowanie zjawiska przemocy domowej oraz wsparcie kapitału społecznego. Dodatkowo wskazano na potrzebę rozwoju potencjału instytucjonalnego (ograniczonego lokalowo) oraz dalszego rozwoju kadr.

Poniższy schemat przedstawia hierarchizację w tym umiejscowienie wizji, celów strategicznych, celów operacyjnych wyznaczających kierunki działań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028. Cele te, wraz z celami operacyjnymi, ukierunkowują działania, które należy podjąć w celu przybliżenia się do realizacji wizji gminy. Zaproponowane cele odpowiadają obszarom społecznym, które wymagają wsparcia gminy. Przypisane celom numery zostały nadane losowo, co oznacza, że cel strategiczny cztery jest równie ważny jak np. drugi.

Aby zrealizować Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych nie wystarczą same cele strategiczne. Niezbędne jest ich doprecyzowanie, poprzez przypisanie celów operacyjnych oraz kierunków działań, które zostaną określone wskaźnikami, podmiotami odpowiedzialnymi za ich realizację oraz ramami czasowymi działania.

W ramach prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028 zostało przygotowanych 5 celów strategicznych odpowiadających obszarom zarówno deficytowym w zakresie polityki społecznej realizowanej na terenie gminy Zagnańsk. Do tych celów strategicznych zostało przypisanych 13 celów operacyjnych. Realizacja celów operacyjnych będzie możliwa dzięki wskazanym w Strategii 49 działaniom.

4.3.1. Cel strategiczny 1. Poprawa sytuacji bytowej rodzin odpowiedzią na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie

W wyniku ogólnopolskich oraz europejskich przemian społeczno-gospodarczych rodziny coraz częściej przeżywają różnego rodzaju kryzysy, co wpływa na ich bieżące funkcjonowanie. Przejawem zaburzeń funkcjonowania rodzin może być zanik procesu wychowawczego, utrata wzorców wychowawczych, zanik norm i wartości, nieprawidłowości w komunikacji. Ważnym elementem systemu wsparcia rodzin jest zapewnienie opieki dzieciom do lat 6, dzięki czemu rodzice nie będą musieli zaprzestać aktywnej realizacji zawodowej i tym samym przyczynią się do wzrostu gospodarczego. Często przyczyną problemów rodzin jest bezrobocie. Konsekwencjami w funkcjonowaniu osób bezrobotnych i ich rodzin są przede wszystkim obniżenie własnej wartości, poczucie bezsilności i beznadziejności oraz niepewności statusu społecznego, pogorszenie standardu życia, ubóstwo, izolacja społeczna, ograniczenie lub zaniechanie uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym, problem z zagospodarowaniem czasu wolnego. Konsekwencją społeczną jest m.in. ponoszenie przez społeczeństwo kosztów świadczeń na rzecz osób bezrobotnych. Dzięki działaniom zapisanym w poniższym celu strategicznym zakłada się zmniejszenie liczby osób bezrobotnych między innymi poprzez aktywizację, szkolenia czy też promowanie przedsiębiorczości.

W rodzinach dotkniętych dysfunkcją często występują u dzieci kłopoty z nauką, problemy wychowawcze, aż do wkraczania na drogę konfliktu z prawem. Jednym ze sposobów pomocy rodzinom z dziećmi powinno być wyrównanie szans edukacyjnych. Aktywizacja społeczności

lokalnej dla rozwiązania trudnych problemów stanowi ważne i trudne wyzwanie dla pomocy społecznej.

4.3.2. Cel Strategiczny 2. Wspieranie i aktywizacja osób niepełnosprawnych oraz osób starszych

Starzenie się społeczeństwa jest powszechnym problemem we współczesnej Europie. Według badań przeprowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny odsetek osób starszych wśród całej populacji gminy Zagnańsk w najbliższych latach będzie stale się zwiększał. Wymaga to inwestycji w infrastrukturę oraz podejmowanie działań skierowanych do tej grupy społecznej. W związku ze zmianą modelu rodziny ma miejsce również zmniejszenie znaczenia więzi rodzinnych. Rola i pozycja człowieka starego w obecnym społeczeństwie bardzo się zmieniła. Osoby starsze często padają ofiarą przemocy fizycznej bądź psychicznej, również ze strony własnej rodziny. Należy mieć na uwadze, że starzenie się jest procesem ciągłym, dlatego nie powinien to być okres nagłego wycofania się z życia społecznego, kulturalnego i towarzyskiego, ponieważ może to spowodować osamotnienie i izolację.

Osoby starsze stanowią duży odsetek osób niepełnosprawnych bądź ciężko chorych. Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym należy jednak uwzględnić w nim kontekst psychologiczny i społeczny. Tendencje występujące w społeczeństwie prowadzące do izolacji i ograniczania udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym gminy stanowią poważny problem. Nawet pomimo ogólnokrajowych kampanii problem ten jest ciągle aktualny. Polityka społeczna pomimo posiadanych licznych instrumentów pozwalających rozwiązywać problemy społeczne, nie jest w stanie rozwiązać ich wszystkich. W związku z tym, należy skoncentrować szczególną uwagę na przeciwdziałaniu, które nie pozwoli pogłębiać różnic społeczno–ekonomicznych oraz izolacji grup społecznych.

4.3.3. Cel Strategiczny 3. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców

Kapitał ludzki i społeczny jest podstawą realizacji zapisów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Rozwiązywanie najważniejszych problemów społecznych zależy od jakości zasobów ludzkich i ogólnego poziomu zaufania społecznego. W skład kapitału ludzkiego wchodzi: wiedza, umiejętności, kwalifikacje i zdolności ludzi do szybkiego oraz skutecznego radzenia sobie z problemami natury zarówno społecznej jak i psychologicznej.

Kapitał społeczny stanowi uzupełnienie kapitału ludzkiego. Składa się z zaufania, zrozumienia, wspólnych wartości, które wspólnie wpływają na relacje międzyludzkie. Wartości te integrują społeczność, a przez to stanowią załączek do wspólnego działania. Potencjał intelektualny, zdobyte kwalifikacje i doświadczenia będą mogły być należycie spożytkowane w społeczeństwie opartym na wiedzy. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego oraz powszechny dostęp do nowoczesnych technologii informacyjnych jest jednym z najważniejszych wyzwań nowoczesnej gospodarki i nowoczesnego społeczeństwa. Bez rozwoju zasobów ludzkich nie będzie możliwe dotrzymanie kroku nowoczesnym społeczeństwom, co w ostatecznym rozrachunku doprowadzi do pogorszenia stopy życiowej mieszkańców.

4.3.4. Cel Strategiczny 4. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie

Uzależnienie to choroba utrudniająca prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Bywa częstym powodem korzystania z pomocy społecznej. Grupą społeczną szczególnie narażoną na uzależnienia są osoby młode, dlatego tak duże znaczenie ma profilaktyka uzależnień oraz promocja zdrowego, aktywnego trybu życia. Wychodząc z założenia, że lepiej zapobiegać niż leczyć, należy skoordynować działania instytucji gminnych w celu aktywnego i skutecznego przeciwdziałania uzależnieniom. W przypadku osób już uzależnionych koniecznym wydaje się podjęcie działań terapeutycznych skierowanych również do ich rodzin.

Terapia jest również ważnym elementem pracy ze sprawcami oraz ofiarami przemocy. Przemoc w rodzinie często nierozzerwalnie wiąże się z uzależnieniami, w tym przeważnie z alkoholizmem. W przypadku problematyki przemocy domowej ważne jest współdziałanie wszelkich instytucji pomocowych – policji, szkoły, służb medycznych, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Interdyscyplinarnego oraz wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób mogą wpłynąć lub przyczynić się do zdiagnozowania i rozwiązania problemu.

4.3.5. Cel Strategiczny 5. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych

Jednym z podstawowych zadań polityki społecznej w gminie Zagnańsk jest integracja współpracy instytucji działających w tym obszarze. Ciągłe zmiany zachodzące w sferze

społeczno-gospodarczej wymuszają nieustanny rozwój pracowników odpowiedzialnych za realizację polityki społecznej oraz osób wspierających funkcjonowanie tejże polityki, w tym nauczycieli i pedagogów. W celu zapewnienia najwyższego poziomu obsługi klientów oprócz szkoleń niezbędne są również nakłady inwestycyjne w bazę infrastrukturalną wchodzącą w skład systemu opieki. Obecne warunki lokalowe Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zagnańsku nie spełniają standardów związanych z dostępnością, stąd władze gminy dostrzegają konieczność rozbudowy i przebudowy istniejącej bazy lokalowej oraz ewentualnie budowy nowych obiektów z przeznaczeniem na usługi społeczne. Lepsze poznanie potrzeb osób korzystających z usług Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wymaga dużej i nieustannej uwagi ze strony pracowników oraz badań i obserwacji, które pozwolą w szybki sposób reagować na zmiany zachodzące na rynku.

4.4. Kierunki działań

Poniższe matryce prezentują działania przypisane do poszczególnych celów operacyjnych pogrupowanych w cele strategiczne. Jako realizatorów wskazano:

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zagnańsku,

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

ZI – Zespół Interdyscyplinarny,

UG – Urząd Gminy w Zagnańsku,

Szkoły – Szkoły i Przedszkola w gminie Zagnańsk,

BP – Biblioteka Publiczna w Samsonowie wraz z filiami,

GOSiR – Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji,

SZOZ – Samorządowy Zespół Ośrodka Zdrowia w Zagnańsku,

PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Kielcach,

Policja – Komisariat Policji I w Kielcach,

NGO – organizacje pozarządowe.

1. Poprawa sytuacji bytowej rodzin odpowiedzią na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie**1.1. Wsparcie rodzin zagrożonych oraz żyjących w ubóstwie**

Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
1.1.1. Realizacja programów i inicjatyw w zakresie dożywiania	GOPS, Szkoły	2021-2028	Liczba wydanych posiłków
1.1.2. Wsparcie finansowe rodzin	GOPS	2021-2028	Liczba rodzin objętych pomocą
1.1.3. Promowanie Karty Dużej Rodziny	GOPS, UG	2021-2028	Liczba wydanych Kart

1. Poprawa sytuacji bytowej rodzin odpowiedzią na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie**1.2. Wsparcie rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych**

Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
1.2.1. Zapewnienie asystenta rodziny	GOPS	2021-2028	Liczba asystentów rodziny
1.2.2. Zapewnienie opieki pedagogiczno-psychologicznej	Szkoły, GOPS	2021-2028	Liczba porad
1.2.3. Świadczenie profesjonalnej pracy socjalnej	GOPS	2021-2028	liczba osób, którym została udzielona pomoc w formie pracy socjalnej

1. Poprawa sytuacji bytowej rodzin odpowiedzią na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie**1.3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży**

Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
1.3.1. Zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych	Szkoły, UG, NGO	2021-2028	Liczba godzin zajęć
1.3.2. Przyznawanie stypendiów socjalnych	UG	2021-2028	Liczba dzieci którym przyznano stypendium
1.3.3. Udzielanie pomocy w nauce	Szkoły, NGO	2021-2028	Liczba uczniów którym udzielono pomocy

1.3.4. Organizacja zajęć dodatkowych, w tym językowych oraz rozwijających zainteresowania	Szkoły, BP, NGO, GCKiS	2021-2028	Liczba godzin zajęć
1.3.5. Zapewnienie kompleksowej opieki dzieciom w wieku od 3 do 6 lat	UG, NGO	2021-2028	Liczba dzieci w przedszkolach i punktach przedszkolnych
1.3.6. Zapewnienie kompleksowej opieki dzieciom w wieku do lat 3	UG	2025-2028	Liczba dzieci w żłobku

2. Wspieranie i aktywizacja osób niepełnosprawnych oraz osób starszych

2.1. Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych

Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
2.1.1. Wsparcie rozwoju usług opiekuńczo – pielęgnacyjnych dla osób niepełnosprawnych	GOPS,	2021-2028	Liczba osób
2.1.2. Wzrost świadomości społeczeństwa na problemy osób niepełnosprawnych	GOPS, NGO, BP, Szkoły, UG, GCKiS	2021-2028	Liczba działań
2.1.3. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom lub opiekunom przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zagnańsku	GOPS	2021-2028	Liczba rodzin

2. Wspieranie i aktywizacja osób niepełnosprawnych oraz osób starszych

2.2. Poprawa warunków bytowych osób starszych

Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
2.2.1. Zapewnienie podstawowych potrzeb materialno-bytowych	GOPS	2021-2028	Liczba rodzin
2.2.2. Wsparcie rozwoju usług opiekuńczo – pielęgnacyjnych dla osób starszych	GOPS	2021-2028	Liczba osób objętych wsparciem

2.2.3. Promocja aktywności społecznej wśród seniorów	GOPS, BP, GCKiS, NGO, SZOZ	2021-2028	Liczba działań
2.2.4. Funkcjonowanie Klubu Seniora	GOPS	2021-2028	Liczba funkcjonujących Klubów
2.2.5. Budowa Dziennego Domu Pobytu dla Seniora	UG	2022-2024	Liczba istniejących Domów Dziennego pobytu

2. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców			
2.1. Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
2.1.1. Wsparcie finansowe i pozafinansowe dla organizacji pozarządowych	UG	2021-2028	Liczba wspartych organizacji
2.1.2. Szkolenia w zakresie pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania	UG, NGO	2021-2028	Liczba szkoleń

3. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców			
3.2. Rozwój sektora ekonomii społecznej			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
3.2.1. Promocja dobrych praktyk podejmowanych w zakresie ekonomii społecznej	UG, GOPS, NGO	2021-2028	Liczba podmiotów ekonomii społecznej
3.2.2. Promocja przedsiębiorczości społecznej wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	UG, GOPS, NGO, PUP	2021-2028	Liczba działań

3. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców			
3.3. Wspólna integracja mieszkańców podstawą kapitału społecznego gminy			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
3.3.1. Organizacja spotkań integracyjnych i okolicznościowych dla wszystkich grup wiekowych	GCKiS, BP, UG, GOPS, Szkoły, NGO	2021-2028	Liczba działań
3.3.2. Promocja dobrych praktyk w zakresie pomocy sąsiedzkiej	GOPS, NGO, Szkoły	2021-2028	Liczba działań
3.3.3. Organizacja czasu wolnego dla mieszkańców gminy, w szczególności dla seniorów oraz dzieci i młodzieży	GCKiS, BP, UG, GOPS, Szkoły, NGO	2021-2028	Liczba działań
3.3.4. Promocja wolontariatu wśród młodzieży i osób starszych	GCKiS, BP, UG, GOPS, Szkoły, NGO	2021-2028	Liczba działań

4. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie			
4.1. Zapobieganie i rozwiązywanie problemów uzależnień			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
4.1.1. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii	GOPS, GKRPA	2021-2028	Liczba opracowanych Programów
4.1.2. Działania promujące zdrowy i aktywny tryb życia	GCKiS, BP, UG, GOPS, Szkoły, NGO, SZOZ	2021-2028	Liczba działań
4.1.3. Efektywna profilaktyka w celu przeciwdziałania uzależnieniom	GCKiS, BP, UG, GOPS, Szkoły, NGO, SZOZ, GKRPA	2021-2028	Liczba działań
4.1.4. Dalsze zapewnienie pomocy terapeutycznej osobom uzależnionym	GOPS, GKRPA	2021-2028	Liczba udzielonych porad

4.1.5. Świadczenie pomocy finansowej lub rzeczowej na rzecz dzieci z rodzin z problemem uzależnienia	GOPS	2021-2028	Liczba rodzin
4.1.6. Badanie nt. uzależnień wśród uczniów szkół podstawowych	Szkoły, GOPS, GKRPA	2021-2028	Liczba badań

4. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie			
4.2. Przeciwdziałania zjawisku przemocy oraz ochrona osób, które jej doświadczyły			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
4.2.1. Zapewnienie profesjonalnej pomocy terapeutycznej dla osób dotkniętych problemem przemocy i dla osób podejrzanych o stosowanie przemocy	GOPS, UG, NGO	2021-2028	Liczba osób objętych wsparciem
4.2.2. Realizacja działań edukacyjnych, profilaktycznych i prewencyjnych, zmierzających do ograniczenia zagrożenia przemocą w rodzinie	UG, GOPS, NGO, Szkoły, Policja	2021-2028	Liczba działań
4.2.3. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	GOPS, ZI	2021-2028	Liczba aktualnych Programów
4.2.4. Organizowanie profesjonalnych szkoleń związanych z przeciwdziałaniem przemocy	GOPS, ZI	2021-2028	Liczba przeszkolonych osób
4.2.5. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania wszechstronnego wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	GOPS, UG, Szkoły, SZOZ	2021-2028	Liczba akcji informacyjnych
4.2.6. Monitoring zjawiska przemocy w gminie	GOPS	2021, 2024, 2027	Liczba monitoringów

5. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych			
5.1. Rozwój osobisty poprzez uczestnictwo w szkoleniach, warsztatach oraz aktywność w środowisku lokalnym			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
5.1.1. Podnoszenie kompetencji i poprawa wizerunku pracownika socjalnego	GOPS	2021-2028	Liczba szkoleń
5.1.2. Wzmocnienie kwalifikacji kadry pracowniczej Urzędu Gminy oraz jego jednostek organizacyjnych	GOPS, UG, BP, GCKiS, SZOZ, Szkoły	2021-2028	Liczba szkoleń
5.1.3. Wzrost standardu pracy z uczniem poprzez podnoszenie kwalifikacji nauczycieli	Szkoły	2021-2028	Liczba szkoleń

5. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych			
5.2. Tworzenie warunków do komfortowej obsługi klienta, w tym osób niepełnosprawnych			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
5.2.1. Rewitalizacja przestrzeni użyteczności publicznej celem lepszego dostosowania do potrzeb niepełnosprawnych.	UG	2021-2028	Liczba inwestycji
5.2.2. Adaptacja pomieszczeń w instytucjach publicznych dla potrzeb osób niepełnosprawnych	UG, GOPS, Szkoły, SZOZ, GCKiS, BP	2021-2028	Liczba inwestycji
5.2.3. Budowa, rozbudowa oraz modernizacja Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	UG, GOPS	2022-2024	Nakłady inwestycyjne

5. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych**5.3. Rozwój potencjału instytucjonalnego**

Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
5.3.1. Zapewnienie funkcjonowania Gminnego Punktu Konsultacyjnego	GOPS, GKRPA	2022-2028	Liczba funkcjonujących Punktów Konsultacyjnych
5.3.2. Wyposażenie pracowni szkolnych w najnowsze pomoce dydaktyczne	Szkoły, UG	2021-2028	Liczba doposażonych pracowni
5.3.3. Budowa Gminnego Żłobka Publicznego	UG	2022-2024	Liczba miejsc w żłobkach

4.5. Źródła finansowania

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie oraz pozyskanie i zabezpieczenie środków finansowych na realizację zadań. Źródłem finansowania zadań wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028 będą środki finansowe z budżetu gminy, przekazane gminie z budżetu państwa, środki funduszy krajowych, projekty systemowe i konkursowe w ramach środków z Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej, środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe, jak również środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji zadań strategii.

4.6. Koordynator

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028 jest Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zagnańsku.

4.7. Monitoring

Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028 wymaga kooperacji różnych podmiotów. Jej efektywność zależy w głównej mierze od:

- Wójta Gminy Zagnańsk;
- Rady Gminy Zagnańsk;
- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zagnańsku;
- Zespołu ds. monitorowania wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zagnańsk na lata 2021-2028

Monitorowaniem oraz wdrażaniem Strategii zajmować się będzie Zespół, powołany zarządzeniem Wójta, w którego skład wejdą m.in. przedstawiciele podmiotów wskazanych jako realizatorzy oraz partnerzy.

Proces monitorowania Strategii, którego celem jest regularna ocena przyjętych założeń i realizowanych działań, prowadzony będzie w sposób stały i ciągły poprzez następujące działania:

- zbieranie i analizę danych ilościowych i jakościowych wybranych mierników oceny,
- przygotowanie i przedkładanie raportów z przebiegu realizacji zadań i działań,
- ocenę osiągniętych rezultatów,
- ocenę aktualności strategii.

Podstawowym dokumentem w procesie monitoringu będą coroczne raporty, przedkładane Wójtowi Gminy do końca marca roku kolejnego. Wyniki raportów będą stanowiły podstawę do ewentualnych prac aktualizacyjnych.

Spis tabel

Tabela 1. Ludność powiatu kieleckiego w 2019 roku z podziałem na gminy	16
Tabela 2. Zestawienie liczby uczniów	21
Tabela 3. Liczba pacjentów oraz świadczeń lekarskich w ramach POZ	23
Tabela 4. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007	26
Tabela 5. Kadra Ośrodka Pomocy Społecznej w Zagnańsku.....	33
Tabela 6. Główne powody przyznania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zagnańsku w latach 2017-2019	35
Tabela 7. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka oraz wypłacone kwoty z tego tytułu	37
Tabela 8. Świadczenia opiekuńcze w 2019 roku	39
Tabela 9. Zasiłek pielęgnacyjny w 2019 roku	40
Tabela 10. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w latach 2015-2019	41
Tabela 11. Stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne w latach 2018-2020	42
Tabela 12. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców.....	43
Tabela 13. Problemy społeczne w latach 2017-2019 według zestawienia Pareto-Lorenza	47
Tabela 14. Zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia	54
Tabela 15. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2018 roku w powiecie kieleckim.....	55
Tabela 16. Liczba rodzin którym przyznano wsparcie z powodu ubóstwa w latach 2015-2019	58
Tabela 17. Rodziny korzystające z wsparcia pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby.....	59
Tabela 18. Stopa bezrobocia wśród aktywnych zawodowo osób niepełnosprawnych	60
Tabela 19. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	64
Tabela 20. Statystyka dotycząca prac Zespołu Interdyscyplinarnego	67
Tabela 21. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu	70
Tabela 22. Analiza bezpieczeństwa w gminie Zagnańsk.....	72

Spis wykresów

Wykres 1. Ludność gminy Zagnańsk w latach 2016-2019	17
Wykres 2. Liczba urodzeń i liczba zgonów.....	17
Wykres 3. Piramida wieku GUS	18
Wykres 4. Ludność według ekonomicznych grup wieku	19
Wykres 5. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na mieszkańca w porównaniu z powiatem, województwem oraz krajem.....	20
Wykres 6. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	24
Wykres 7. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisana do Rejestru REGON	25
Wykres 8. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności.....	27
Wykres 9. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy Zagnańsk w latach 2016-2019	27
Wykres 10. Podmioty gospodarki narodowej wg wielkości zatrudnienia	28

Wykres 11. Struktura wolnych miejsc pracy w woj. świętokrzyskim według zawodów (stan na 31.01.2020r.)	30
Wykres 12. Korzystający z pomocy społecznej w latach 2013-2019	33
Wykres 13. Osoby którym przyznano świadczenia o charakterze pieniężnym i niepieniężnym.....	34
Wykres 14. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo.....	48
Wykres 15. Stopa bezrobocia w powiecie kieleckim oraz województwie świętokrzyskim.....	50
Wykres 16. Osoby bezrobotne w gminie Zagnańsk w latach 2015-2019 w ujęciu kwartalnym	51
Wykres 17. Bezrobocie na terenie gminy Zagnańsk w podziale na płeć	52
Wykres 18. Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród wszystkich bezrobotnych	53
Wykres 19. Udział bezrobotnych z prawem do zasiłku wśród wszystkich bezrobotnych	53
Wykres 20. Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych w województwie świętokrzyskim.....	60

Spis rysunków

Rysunek 1. Mapa Gminy Zagnańsk	15
Rysunek 2. Zróznicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. Świętokrzyskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji	29
Rysunek 3. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w woj. świętokrzyskim.....	56
Rysunek 4. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2018 roku wg województw (w % osób w gospodarstwach domowych).....	57

PRZEWODNICZĄCA
RADA GMINY
Urszula Jończyk

